

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:

www.emu.ee
Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences

Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 meetmest 1.8 Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuur toetust saanud maaparandusühistute ja nende liikmete analüüs

Uuringu aruanne

Teostaja:

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje
püsihindaja
Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Eesti Maaülikool

Tartu 2011

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Uuringu valim ja metoodika.....	4
1.1. Ülevaade küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajatest ja liikmetest.....	5
1.2. Maaparanduslik ühistegevus.....	13
1.3. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnang mak meetme 1.8 kohta	20
Kokkuvõte	29
Kasutatud kirjandus	32
Lisa 1	33
Lisa 2	42

SISSEJUHATUS

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (edaspidi MAK) 1. telje „Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri“ meetme (edaspidi meede 1.8) püsihindamist teostab Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Vastavalt Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 86 lõike 1 kohaselt kehtestavad liikmeriigid püsihindamise süsteemi, mida vastavalt Põllumajandusministeeriumi volitusele teostab MAK 2007–2013 raames Eesti Maaülikooli Majandus- ja sotsiaalinstituut. Püsihindaja tegevus on määratletud põllumajandusministri 7. jaanuari 2009. a määrusega nr 3 „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 seire ja hindamise kord“. Käesolev uurimistöö on teostatud 2010. aasta hindamisplaani alusel.

Meede 1.8 eesmärk on põllumajandus- ja erametsamaal kuivendussüsteemide toimimisvõime säilitamine, põllumajandus- ja erametsamaale juurdepääsu parandamine ja metsatulekahju ennetamine. Meetme alusel saavad toetust taotleda põllumajandusega tegelevad ettevõtjad, erametsaomanikud ja metsaühistud ning maaparandusühistud.

Meetme 1.8 taotlusvoorud on olnud avatud neli korda:

- 1) 03. detsember 2007 – 17. jaanuar 2008;
- 2) 01. oktoober – 22. oktoober 2008;
- 3) 14. september – 02. oktoober 2009;
- 4) 06. oktoober – 18. oktoober 2010.

Uuringu eesmärgiks on:

1. Kaardistada ja analüüsida Eesti maaelu arengukava 2007-2013 (MAK) meetmest 1.8 toetust saanud maaparandusühistuid ja nende liikmeid, kelle maaomandil investeeringuid tehti või plaanitakse teha. Anda ülevaade maaparandusühistu tegevusaladest, liikmete põhitegevusaladest ja liikmete omandis oleva maa kasutamisest. Selgitatakse välja tegurid, mis maaparandusühistu juhatuse ja liikmete hinnangul kõige enam pärsivad ühistegevust ja sellega kaasnevat MAK meetmest 1.8 toetuse taotlemist ning seda, milliste nimetatud tegurite kõrvaldamiseks vajavad nad avaliku sektori abi.
2. Hinnata meetme asjakohasust ning leida vastused Euroopa Komisjoni poolt püstitatud hindamisküsimustele:
  - 1) Mil määral on meetme rakendamine soodustanud infrastruktuuri materiaalse osa ümberkorraldamist ja arendamist?
  - 2) Mil määral on meetme rakendamine edendanud põllumajandus- ja metsandussektori ettevõtete konkurentsivõimet?

Uuringus tehti põllumajandusmaade ja maaparandussüsteemide analüüsimisel koostööd Põllumajandusministeeriumi maaparanduse ja maakasutuse büroo ja Põllumajandusuuringute Keskuse mullaseire büroo spetsialistidega. Uuringu aruande 2011. aastal koostasid EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna töötajad Jaana Prants ning Mati Mõtte.

1. UURINGU VALIM JA METOODIKA

Maaparandusühistu esindajatest moodustasid uuringu valimi kõik maaparandusühistud (82), kellele oli meetme 1.8 kolmes taotlusvoorus toetus määratud. Maaparandusühistu esindajaid küsitleti perioodil 21. veebruar kuni 03. aprill 2011. aastal. Küsimused olid formuleeritud standardiseeritud vormiga, mille rakendus oli veebipõhine (*Google Docs* veebikeskkonnas). Küsimustik saadeti e-maili teel, mis koosnes uuringu eesmärgist ning küsitluse lingist, mis suunas otse küsimustikule. Vastuseid laekus 27 ehk 32,9%, mis on piisav väiksema kui 5% vea tagamiseks.

Maaparandusühistu liikmete hinnangute ja arvamuste analüüsimiseks kaasati 774 maaparandusühistud liiget, kellest 64 olid ettevõtjad (tekkis kattuvus ka maaparandusühistu juhatuse liikmetega) ja 710 füüsilist isikut. Vastuseid laekus 95 ehk 12,2%. Tagastatud ja täitmata ankeedite arv oli 25 ja täidetud ankeetide arv 70. Maaparandusühistu liikmeid küsitleti perioodil 04. aprill kuni 23. mai 2011. aastal. Küsimused olid formuleeritud standardiseeritud vormiga, mille rakendus oli maksimaalselt veebipõhine (*Google Docs* veebikeskkonnas). Lisaks saadeti elektronposti aadresside puudumise tõttu 710 ankeeti tavapostiga.

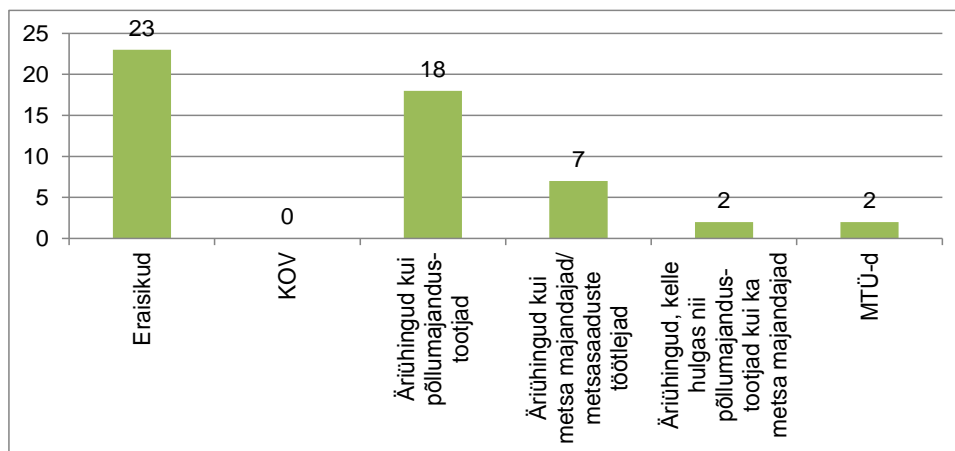
Andmetöötlusmeetoditest kasutatakse kvantitatiivseid analüüsimeetodeid. Andmete kirjeldamisel kasutatakse keskmiseid ja vastusteskaalal olevaid äärmuslikke näitajaid ning klassifitseerimist. Ühe tunnuse jaotust väljendatakse sagedustabelite ning tulp- ja sektordiagrammidega. Ülevaate saamiseks maaparandussüsteemi ja sellega seotud toetusala põllumajandusliku maa suuruse kohta kasutati maaparandussüsteemide ja põllumajandustoetuste andmebaasi ning MapInfo formaadis kaardikihte 2009. a seisuga. Andmed pärinesid vastavalt Põllumajandusametist ja PRIA-st. Ankeetküsitluse tulemusi võrreldakse ja seostatakse varem teostatud analüüsiga – Eesti maaelu arengukava 2007–2013 meetme 1.8 Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri toetuse saamise kriteeriumites majanduslike näitajate lisamise vajalikkuse väljaselgitamine ja kriteeriumite väljatöötamine.

1. MAAPARANDUSÜHISTU ASUTAJATE JA LIIKMETE ANALÜÜS

1.1. Ülevaade küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajatest ja liikmetest

Maaharimine ja selle käigus tehtud maaparandustööd on kujundanud nüüdisaegse põllumajandusmaastiku ja maapiirkonna infrastruktuuri. Valdav osa maaparandussüsteemidest paiknevad mitme maaomaniku maal, mille tõttu on maaparandussüsteemide rekonstrueerimis- ja uuendustöid otstarbekas teha ühiselt. [Eesti..., 2011, lk 146] Eestis tegutses 1. jaanuari 2011. aasta seisuga 6680 liikmega 175 maaparandusühistut (Tõnismäe, Maamajandus. 2011, lk 13). Maaparandusühistu asutatakse ühistu tegevuspiirkonnas asuvate nende kinnisasja omanike otsuse alusel, kelle omandis on üle ühe kolmandiku maaparandussüsteemi maa-alast või üle ühe kolmandiku selles tegevuspiirkonnas asuva ühiseesvoolu pikkusest [Maaparandusseadus §56]. Eelnimetatud andmed olid toetavad uuringu eesmärkide seadmisel.

Ankeetküsitluse tulemustest selgus, et maaparandusühistute asutajateks olid peamiselt äriühingutes tegutsevad isikud (52%), kellest 67% moodustasid äriühingu vormis tegutsevad põllumajandustootjad. Suure osakaalu (44%) maaparandusühistu asutajatena moodustasid ka eraisikud. (Joonis 1) Vastuse andnud maaparandusühistu esindajate hinnangul asutati üle poole maaparandusühistutest (52%) aastatel 2005–2008. Eelnimetatud ajavahemikust varem oli registreeritud 30% ehk kaheksa maaparandusühistut.

Joonis 1. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang maaparandusühistu asutajate jagunemisele äri sektori (tegutsemisvaldkonna) lõikes, n=27

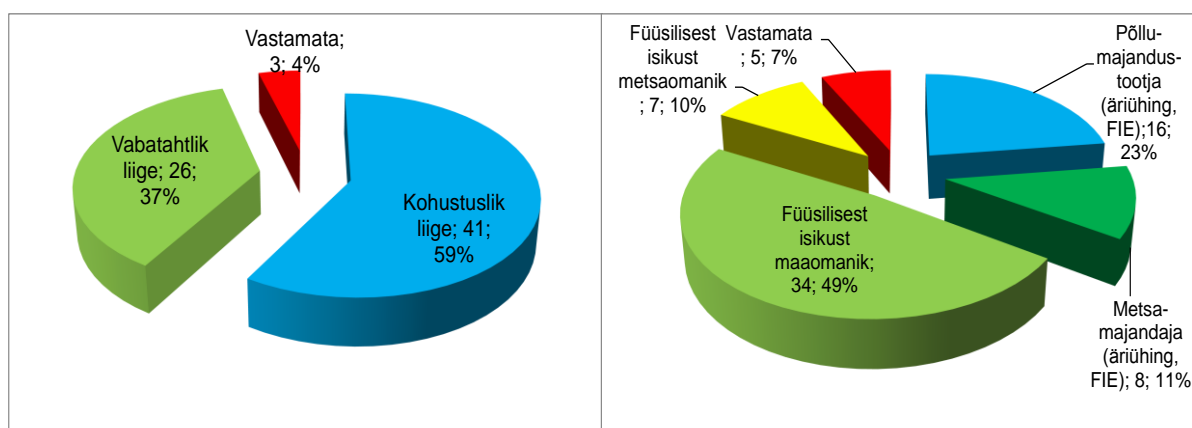
Kuna küsitlusele vastanud maaparandusesindajate alusel moodustavad üle poole maaparandusühistu asutajatest äriühinguna tegutsevad isikud, siis avaldub äriühingute suurem huvi maaparandusühistu asutamiseks. Meetme 1.8 toetuse saajate hulgas domineerivad maaparandusühistud. Kuna meetme 1.8 toetus on oluline abi maaparandussüsteemide korrastamiseks, siis kindlasti on avaldanud mõju maaparandusühistute asutamiseks viimase kümne aasta jooksul.

MAKi meetme 1.8 toetuse saamise kriteeriumites majanduslike näitajate lisamise vajalikkuse analüüsis selgus, et toetuse saajatest oleksid vähesel määral efektiivsemad toetuse kasutajad ettevõtjad võttes aluseks maaparandussüsteemide pindalade võrdluse. Oluliselt suurem erinevus

toetuse kasutamise efektiivse osas avaldus toetust mittesaanud ettevõtjate analüüsimisel. Seega ilmneb toetust saanud maaparandusühistute ja ettevõtjate toetuse kasutamise osas erinevus ettevõtjate kasuks. Saame järeldada, et ettevõtjad on valinud meetme 1.8 toetuse saamiseks sobivaima viisi, kuigi maaparandusühistu sisene koostöö ning meetme 1.8 toetusmääradest tekib mõningane ebaefektiivne toetuse kasutamine.

Ankeetküsitlusele vastanud 59% maaparandusühistu liikmetest kuuluvad kohustuslikult maaparandusühistusse (Joonis 2). Ühistu kohustuslik liige on ühistu tegevuspiirkonnas asuva kinnisasja omanik, kelle kinnisasjal asub maaparandussüsteem. Ühistu tegevuspiirkonnas asuva kinnisasja omanik saab ühistu liikmeks ühistu õigusvõime tekkimisest alates sõltumata sellest, kuidas ta ühistu asutamise suhtes hääletas või kas ta võttis hääletamisest osa. [Maaparandusseadus §56] Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest 37% on astunud liikmeks vabatahtlikult. (Joonis 2). Ühistu vabatahtlikuks liikmeks võib olla füüsiline või juriidiline isik, kelle kinnisasjal ei asu maaparandussüsteemi, kuid kes saab kasu ühistu põhikirjalisest tegevusest [Maaparandusseadus §56].

Tegevuse tüübi alusel jagunevad 49% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed füüsilisest isikust maaomanike gruppi (Joonis 2). Seega võib öelda, et küsitlusele vastanud isikute jagunemine on küllaltki proportsionaalne nii liikme staatuse kui ka tegevuse tüübi alusel. Märkimisväärne on asjaolu, et vabatahtlike liikmete hulgas oli ligikaudu 46% põllumajandustootjaid ja metsamajandajaid (äriühingud, FIEd). Kuigi küsitlusele vastanud liikmete väikese arvu alusel ei saa teha lõplike järeldusi, siis saame esitada küsimuse, mis on ettevõtjate huvi olla vabatahtlik liige ja kui suur on seos maa kasutamisega ning maaparandusühistu juhtimisega.

Joonis 2. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete jaotus nende ühistusse kuulumise põhjuse ja tegevuse tüübi alusel, n=70 osakaal (%)

Eeldustele ja vabatahtliku liikmeskonna jagunemisele tuginedes saame järeldada, et maaparandusühistutega on liitunud ka äriühinguid vabatahtlikult, kes kasutavad füüsilisest isikutest maaomanike maad.

Vabatahtlike liikmete suur osakaal võib tuleneda ka liikmete seas esinevast arvamusest, kus võidakse olla vabatahtlik liige, kuid reaalselt võib tegemist olla siiski kohustusliku liikmega. Kuna tegevuse tüübi alusel on füüsilisest isikute maaomanike hulk väga suur,

võib ka nende hulgas esineda teadmatus, kas ollakse vabatahtlikud või kohustuslikud liikmed.

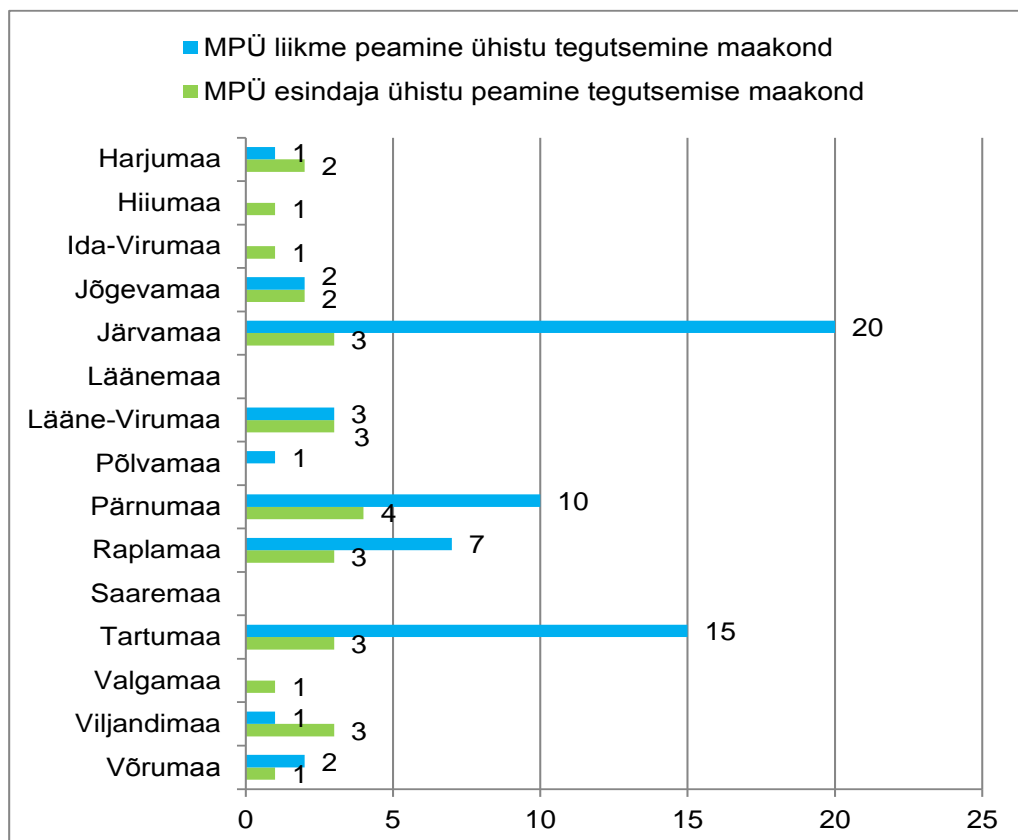
Tulemuste alusel saame järeldada, et maaparandusühistu asutamine ja juhtimine kuuluvad eelkõige seadusega reguleeritavaks, aga maa kasutamine ning maaomanike vähene huvi põllumajandustootmise vastu mõjutavad liikmeskonda ja maaparandusühistu juhtimist. Siinkohal aktiivsem pool on ettevõtjatest liikmeskond.

Ülevaate saamiseks toetust saanud maaparandusühistute liikmeskonna osas võeti aluseks meetme 1.8 taotlusedokumentide koosseisus olnud liikmete nimekirjad. Nimekirjade puhul esines väga varieeruvat andmekvaliteeti, mistõttu ei saa tulemusi esitada absoluutarvudena. Analüüsi aluseks olevad liikmete nimekirjad valiti 68 toetust saanud maaparandusühistu kohta, mis moodustas üle 82% toetust saanud maaparandusühistutest. Liikmete arv kokku analüüsivates maaparandusühistutes oli üle 4100 isiku, sh esines üle 40% korduvaid liikmeid (isikud, kes olid mitmes maaparandusühistus liikmed). Dublikaadid eemaldati analüüsivatest andmetest. PRIA põllumajandustoetuste ja loomade registri andmetele tuginedes võrreldi analüüsivates maaparandusühistute liikmeskonna kattuvust ühtse pindalatoetuse saajate ja loomaomanike andmetega. Tulemuse alusel saame hinnata, et vahemikus 15–20% liikmetest on seotud põllumajandustootmisega ja ettevõtjate osakaal on ligikaudu 12%.

Kokkuvõtteks saame järeldada, et maaparandusühistute liikmeskond maaomandi alusel on väga suur, kuid reaalseid maakasutajaid ja põllumajandustootjaid on vähe (kuni 20%). Tulemus kinnitab ka eelnevalt kirjeldatud küsitluse tulemust, kus avaldub eelkõige äriühingute aktiivsus maa reaalse kasutajana, kuid maa omanike aktiivsus on tagasihoidlik.

Ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ühistuid oli enim esindatud Pärnumaal, vähem on esindatud selliseid maakondi, mis asuvad Eesti äärealadel. Esindatud ei olnud Põlva, Saare ja Lääne maakonda. Maaparandusühistu liikmete ühistuid oli enam esindatud Järva, Tartu ja Pärnu maakonnas. Vähem oli esindatud Harju, Viljandi ja Põlva maakonna liikmete maaparandusühistuid ning esindatud ei olnud Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Saare ja Valga maakonda. (Joonis 3)

Põllumajandusameti andmete põhjal (31.12.2010. aasta seisuga) olid domineerivamad maakonnad maaparandusühistu arvu alusel Pärnu, Rapla ja Viljandi maakond ning liikmete arvu alusel Viljandi, Järva ja Rapla maakond. Maaparandussüsteemil asuva reguleeriva võrgu pindala ja ühiseesvoolude pikkuse alusel domineerivad Viljandi maakond (27 545 ha ja 405,30 km) ja Järva maakond (25 636 ha ja 527,43 km), mis domineerivad ka oma liikmete arvu poolest. Eestis tegutsevate maaparandusühistute tegevuspiirkonnas on reguleeriva võrgu pindala 121 127,7 ha ja ühiseesvoolu pikkus 2021,78 km. [Maaparandusühistud maakonniti].

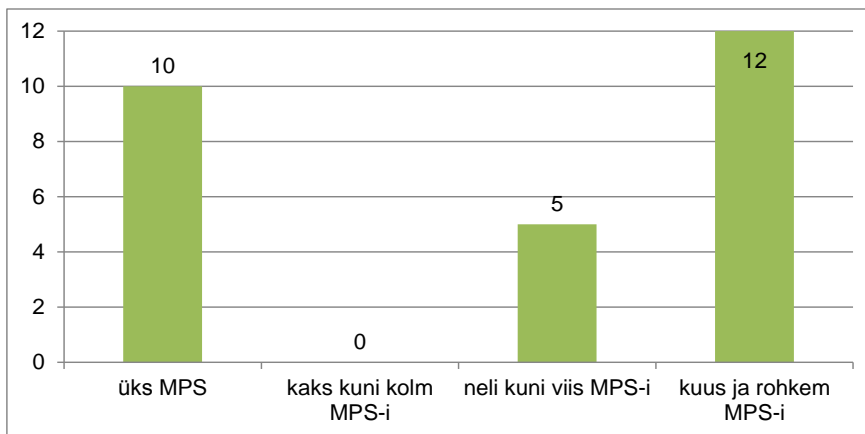
Joonis 3. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete ühistu peamine tegutsemise maakond, n= 27 (MPÜ esindajad) n=70 (MPÜ liikmed)

Ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete arvu alusel oli üldjaotuses domineerivatest maakondadest esindatud Järva maakond. Väiksem esindus maaparandusühistu esindajate ja liikmete arvu alusel oli Viljandi maakonnas, kusjuures tegemist oli Põllumajandusameti andmete põhjal ühe domineerivama maakonnaga maaparandusühistu arvu ja liikmete poolest.

Maaparandusühistu esindajate hinnangul oli ühistu tegevuspiirkonna ühiseesvoolu pikkuseks keskmiselt 20,2 km, väikseim märgitud pikkus oli ca 2 meetrit ja suurim märgitud pikkus oli 75,5 km. Reguleeriva võrgu pindala oli keskmiselt 1726 ha, väikseim märgitud reguleeriva võrgu pindala oli ca 77 ha ja suurim 5000 ha. Mediaani alusel on küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnangul ühistu tegevuspiirkonna ühiseesvoolu pikkuseks 15,33 km ja reguleeriva võrgu pindalaks 1051,5 ha. Analüüsides olukorda, et Eestis tegutseva ühe maaparandusühistu tegevuspiirkonnas asub keskmiselt 688,2 ha reguleeriva võrgu pinda ja 11,7 km ühiseesvoolu, siis võib öelda, et **küsimustikule vastasid suuremat maaparandussüsteemi reguleerivat võrku ja pikemat ühiseesvoolu haldavad maaparandusühistud.**

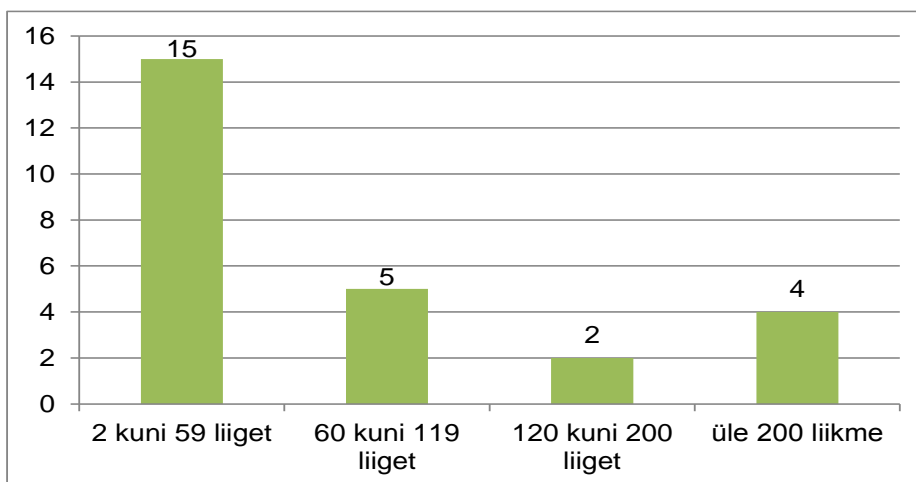
Küsitlusele vastanud 44% maaparandusühistu esindajate hinnangul hõlmas nende tegevuspiirkond kuute ja rohkem maaparandussüsteemi ning 37% maaparandusühistu esindajate hinnangul hõlmas nende tegevuspiirkond ühte maaparandussüsteemi (Joonis 4).

Joonis 4. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate maaparandussüsteemide (MPS) arv ühistu tegevuspiirkonnas, n=27

Enamjaolt jäi maaparandusühistu liikmete arv suurusgruppi 2 kuni 59 liiget. Vähem oli sellised ühistuid, mille liikmete arv jäi suurusgruppi 120 kuni 200 liiget. (Joonis 5)

Joonis 5. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ühistu liikmete arv suurusgruppide lõikes, n=27

Maaparandusühistu tegevuspiirkonna ja liikmeskonna muutuste ellukutsumiseks järgmise kolme aasta jooksul nägid vajadust 37% maaparandusühistu esindajatest. Ühistu esindajad, kes muudatuste osas vajadust nägid, märkisid peamiseks planeeritavaks tegevuseks olemasoleva ühistu jagunemist. Ühistu tegevuse lõpetamist planeeris üks maaparandusühistu esindaja asjaolul, et maaparandusühistu sai loodud maa korrastamiseks, peale seda enam ühistul kavas edasi tegutseda ei ole.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnangul asub maaparandussüsteemil nende omandis olev põllumajandusmaa keskmiselt 139,2 hektaril, mis moodustab 57% nende kasutada olevast kogu põllumajandusmaast. Maaparandusühistu liikmete omandis olev metsamaa asub keskmiselt 15,6 hektarilisel maaparandussüsteemil, mis moodustab 54% nende kasutada olevast kogu metsamaast.

Täpsema ülevaate saamiseks maaparandussüsteemi ja sellega seotud toetusaluse põllumajandusliku maa suuruse kohta kasutati maaparandussüsteemide ja põllumajandustoetuste andmebaasi ning MapInfo formaadis kaardikihte 2009. a seisuga. Andmed pärinesid vastavalt

Põllumajandusametist ja PRIA-st. Meetme 1.8 taotlusedokumentides esitatud investeeringuga kaetud maa katastriüksused seoti analüüsimisel põllumassiividega ja seeläbi toetusõigusliku põllumajandusmaa andmetega. Põllumassiivi põhise arvestuse alusel on keskmiselt 14% ettevõtja (maaparandusühistu liikme) kasutada olevast toetusõiguslikust maast seotud maaparandusliku investeeringutoetusega. Keskmise põllumajanduskultuuri ja maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu mõjupiirkonnas oleva pindala suurus on 54,4 ha. Siinkohal tuleb arvestada, et põllumassiivipõhiselt on pindala mõnevõrra suurem võrreldes algandmeteks olevate katastriüksustega. Samas saab arvestada, et maaparandussüsteemi reguleeriv võrk mõjutab vastavat põllumassiivi laiemalt, kuigi võib kattuda massiiviga osaliselt. Põllumassiivipõhiselt on võimalik kasutada olevate registrite põhise hinnata põllumajanduslikku maakasutust ja seetõttu valiti metoodiliselt algandmeteks olnud katastriüksuste sidumine põllumassiiviga. Maaparandusühistu liikmete kogu põllumajanduskultuuride alune toetusõigusliku maa pindala keskmiselt on 389,0 ha. Võrreldes ettevõtjate maaparandussüsteemiga kattuva toetusõigusliku maa ja kogu toetusõigusliku maa kirjeldavaid näitajaid ilmneb, et pindalad mediaani alusel on vastavalt 12,0 ha ja 72,3 ha. Mediaani alusel saab järeldada, et arvuliselt on rohkem väiksemat pinda kasutavaid ettevõtjaid, kuid suuruse poolest domineerivad siiski suuremat toetusõiguslikku maad kasutavad ettevõtjad. Ülemise kvartiili alusel on kasutada oleva toetusõigusliku maa keskmine suurus vastavalt 36,2 ha ja 346,1 ha. Suurima toetust saanud maaparandussüsteemiga seotud ettevõtja põllumajandusliku maa suurus oli 1811,1 ha ja kogu toetusõigusliku maa pindala 5808,9 ha.

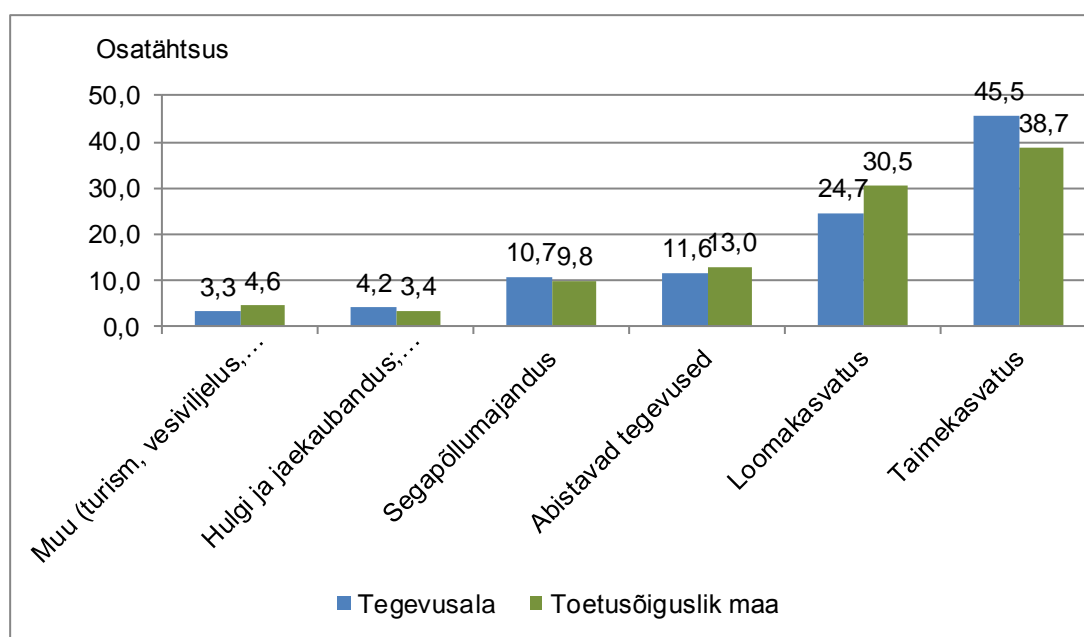
Saame järeldada, et uuringule vastasid maaparandusühistute liikmed, kelle majanduslik tegevus sõltub rohkem maaparandussüsteemi toimimisest, kuna toetust saanud maaparandusühistute üldandmed näitavad väiksema toetusõigusliku maaga ettevõtjate suuremat osatähtsust ning samuti väiksemat keskmist maaparandussüsteemiga seotud põllumajandusliku maa osatähtsust.

Analüüsides ettevõtjate taimekasvatusest tulenevat maakasutust, siis maaparandustoetusest kasusaajate kogu toetusõiguslik maakasutus on jaotunud põhiliselt kolme kultuuri vahel, milleks on heintaimed (45%, põhiliselt kõrrelised), teravili (40%) ja tehnilised kultuurid (11%, põhiliselt raps). Kultuuride ja maakasutuse seos kandub üle ka maaparandussüsteemiga seotud maale. (Tabel 1) **Toetust saanud maaparandussüsteemide pindala moodustab 14% vastavate põllumajandustootjate kogu toetusõiguslikust kultuuride kasvupinnast.**

Tabel 1. Toetusõigusliku maa jaotus kultuuride alusel ettevõtja toetusõigusliku kogupinna ja toetust saanud maaparandussüsteemiga seotud pindala kohta

Kultuur	Osatähtsus kogu toetusõigusliku maa alusel, %	Osatähtsus maaparandus-toetusega seotud toetusõiguslikust maast, %
Energiakultuur	0,10	0,34
Haljas- ja mustkesa	1,04	1,89
Heintaimed	44,55	44,19
Hernes, uba	0,44	0,31
Kartul	0,44	1,25
Köögivil	0,14	0,28
Muu	0,02	0,07
Söödakultuurid	1,84	2,30
Tehnilised kultuurid	11,30	9,69
Teravili	39,70	39,44
Viljapuu- ja marjaaiad	0,17	0,23
Poollooduslik kooslus	0,27	0,00
Kokku	100	100

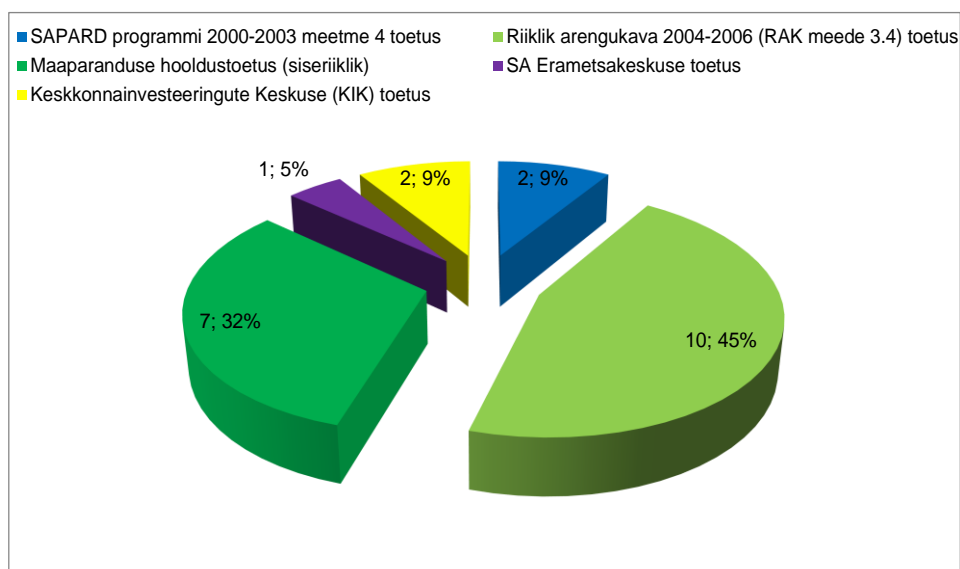
Analüüsides liikmete ja liikmete maad kasutavate ettevõtjate põhitegevusalade jaotust ning kasutada oleva toetusõigusliku maa jaotuse seoseid, siis ilmneb taimekasvatusega tegelevate ettevõtjate kõige suurem osatähtsus nii arvuliselt kui ka maakasutuse alusel (vastavalt 46% ja 39%). Järgnevad loomakasvatusega tegelevad ettevõtjad 31% osatähtsusega maa osa ja arvuliselt 25% osatähtsusega. Põllumajandust abistavate tegevuste esindajad ja segapõllumajandustootjad moodustavad kolmanda ning neljanda grupi, kuid tinglikult võib arvestada neid ka ühiselt. Muude tegevusalade osas saab välja tuua hulgi- ja jaekaubandusega tegelevaid ning turismi, põllumajandus- ja metsandussaaduste töötlemisega tegelevaid ettevõtjaid. Nende osakaal kokku on 7,5% ning toetusõigusliku maa kogukasutusest hõlmavad 8%. (Joonis 6)

Joonis 6. Maaparandusühistu liikmete jaotus tegevusala ja toetusõigusliku maa alusel, osakaal (%)

Kokkuvõtvalt saame järeldada, et maakasutuse ja liikmeskonna andmetele tuginedes täidab meede osaliselt MAKi 1. telje eesmärki konkurentsivõime suurendamise osas, kuna ettevõtjatest kasusaajate osatähtsus liikmeskonnas on ligikaudu 12%, põllumajandustootmisega seotud maaomanike osatähtsus kuni 20% ja toetust saanud maaparandussüsteemide pindala moodustab 14% vastavate põllumajandustootjate kogu toetusõiguslikust kultuuride kasvupinnast.

Maaparandussüsteemide hooldamiseks ja rekonstrueerimiseks oli võimalik toetusi taotleda ka muudest programmidest peale MAKi meetme 1.8. Vaadeldes maaparandusühistute toetuste saamise jagunemist muude programmide lõikes, võib öelda, et suurem osa (45%) küsitlusele vastanud maaparandusühistutest olid saanud Riikliku arengukava raames 2004–2006 (RAK meede 3.4) toetust, samuti olid 32% maaparandusühistutest saanud maaparanduse hooldustoetust (siseriiklik). Vähem ühistuid olid toetust saanud Sihtasutuse Erametsakeskuse administreeritavatest toetusskeemidest. (Joonis 7)

Joonis 7. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang maaparandusühistu toetuse saamisele alates 2000. aastast muude programmide lõikes, arvuline osakaal (%),

Aastatel 2007–2009 toetas maaparandust ka Keskkonnainvesteeringute Keskus, mille kaudu 9% küsitlusele vastanud maaparandusesindajad toetust maaparanduse otstarbeks said. Väike osakaal võib olla tingitud vahendite piiratuse tõttu eelistatud tegevusest: avariivõi üleujutusohu likvideerimine, ennetav tegevus; eesvoolude korrastamine; esmaste eelistustena hoiutööde planeerimisel halvemas seisundis olevate eesvoolude korrastamine. SA Erametsakeskuse madal osakaal toetuse saamise jagunemisest muudest programmidest tuleneb madalast küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete osakaalust, kes oma tegevuse alusel kuuluvad metsanduse valdkonda.

Alates 2007. aastast on võimalik taotleda toetust MAKi meetme 1.8 aluselt maaparandustööde teostamiseks. Perioodil 2007–2010 teostati 85% maaparandusühistu esindajate hinnangul ühistu liikmeskonna maa-aladel maaparanduslikke investeeringuid meetme 1.8 toetusega, seevastu 15% maaparandusühistu esindajate hinnangul teostati ühistu liikmeskonna maa-aladel investeeringuid perioodil 2007–2010 ka ilma meetme 1.8 toetuseta. Ilma meetme 1.8 toetuseta teostati järgmised investeeringud:

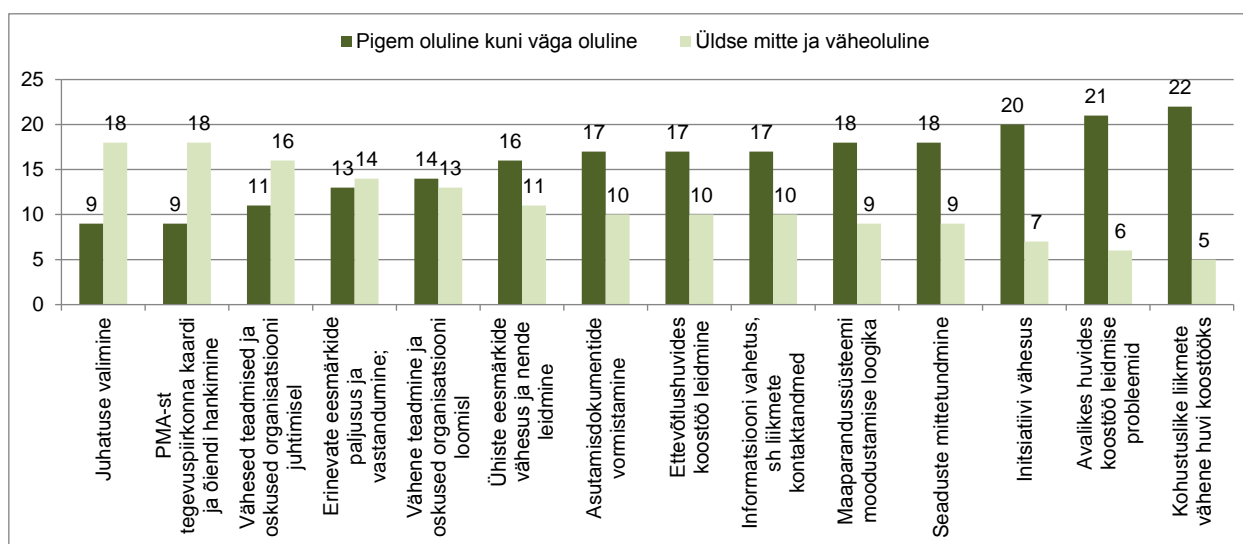
- drenaaži suudme remont ja drenaaži suudmete puhastus;
- suudmete, neelukaevude, truupide korrashoid;
- piirde ja kogumiskraavide settest puhastamine, võsa likvideerimine;
- erinevate avariiliste kohtade likvideerimine, mille tagajärjel on muutunud põld või mets ligipääsmatuks;
- täiendavalt truupide rajamine ja kuivenduskraavide rekonstrueerimine.

Küsitlustulemuste alusel on 85% maaparandusühistuid kasutanud peamiselt MAKi meetme 1.8 toetust maaparandustööde teostamiseks ja taganud põllumajandus- ja erametsamaal kuivendussüsteemide toimimisvõime säilitamise, et maa kui põllumajanduse põhiressurss säiliks kasutuskõlblikuna.

1.2. Maaparanduslik ühistegevus

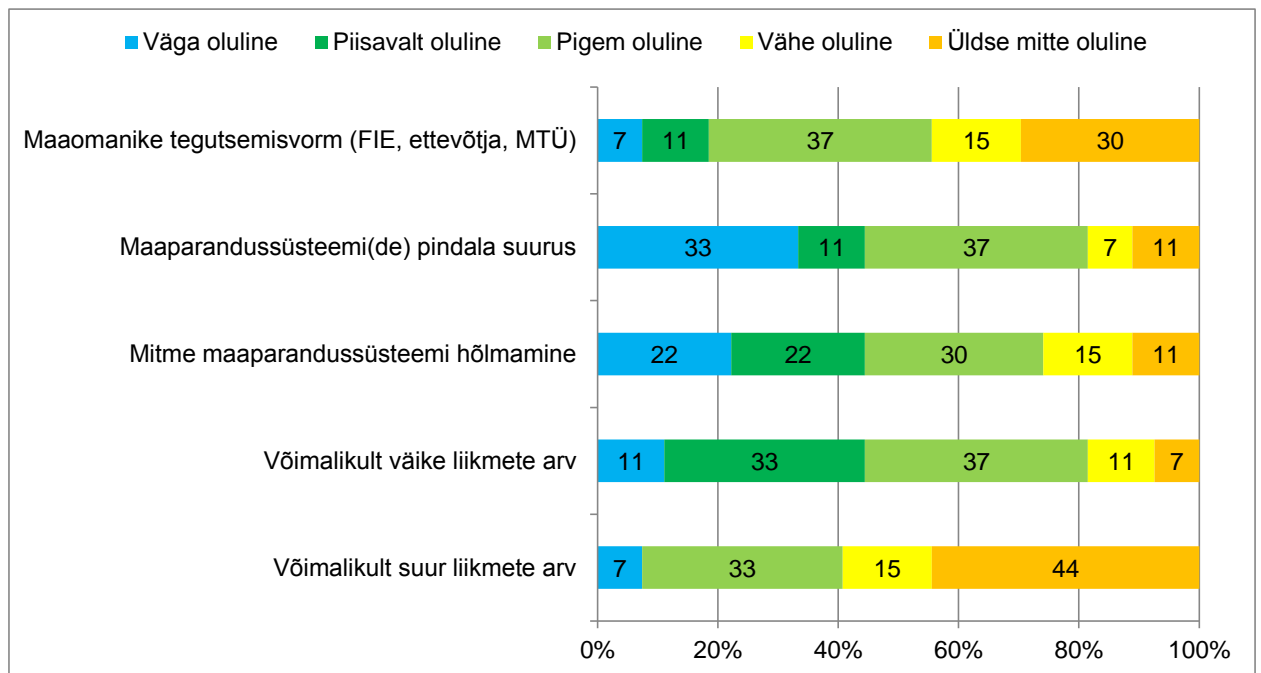
Maaparandusliku ühistegevuse funktsioneerimiseks ja ühiste huvide kaitsmiseks ning eesmärkide elluviimiseks on vaja liikmeskonda. 87% ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnangul on ühistu liikmeskonna suurus piisav ühiste huvide kaitsmiseks ning eesmärkide elluviimiseks, samas 12% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnangul ei ole ühistu liikmeskonna suurus piisav ühiste huvide kaitsmiseks ning eesmärkide elluviimiseks. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikme hinnangul on ühistu liikmeskonna suur arv puuduseks peamiselt seetõttu, et tekib raskusi liiga suure liikmeskonna kokkusaamisega, samuti raskendab liiga suur liikmeskond konsensussele jõudmist.

Peamised probleemid maaparandusühistu asutamisel olid seotud koostöö leidmisega avalikes huvides, initsiatiivi vähesusega ja kohustuslike liikmete vähesuse huviga koostöök (Joonis 8).

Joonis 8. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang maaparandusühistu asutamisel esinenud probleemidele, n=27

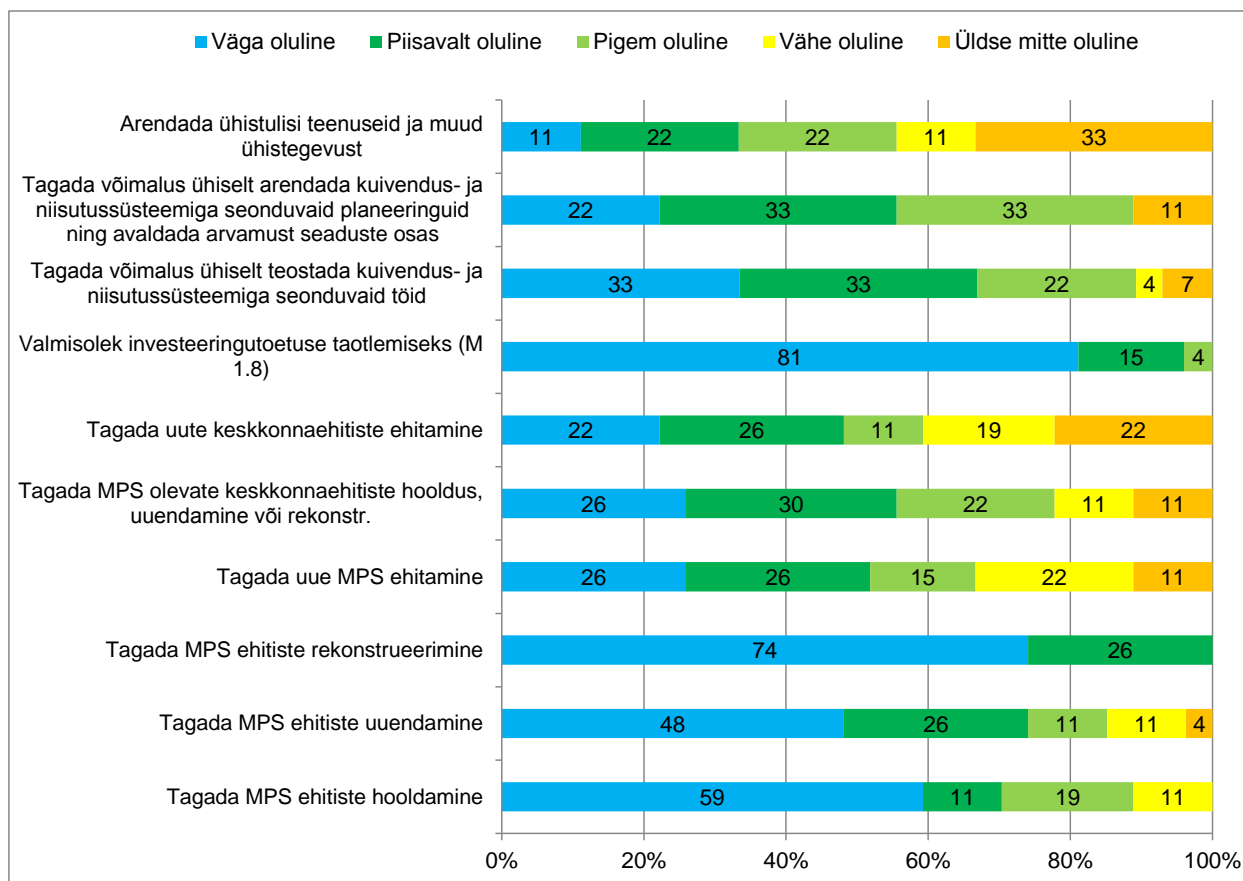
Olulisteks aspektideks ühistu alustamise ja tegutsemise seisukohalt pidasid maaparandusühistu esindajad maaparandussüsteemide pindala suurust, võimalikult väikest liikmete arvu ja mitme maaparandussüsteemi hõlmamist. (Joonis 9)

Joonis 9. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang maaparandusühistu alustamise ja tegutsemise seisukohtadele olulisuse alusel, n=27

Selline vastuste kombinatsioon näitab maaparandusühistu esindajate nägemust ideaalolukorrast. Võimalusel peaks olema optimaalne pindala suurus, mitme maaparandussüsteemi hõlmamine majandamise osas ja optimaalne liikmete arv kokkulepete saavutamiseks. Võimalikult väikest liikmete arvu võib tõlgendada kui optimaalset liikmete arvu, mille puhul on kokkulepete saavutamine hõlpsam.

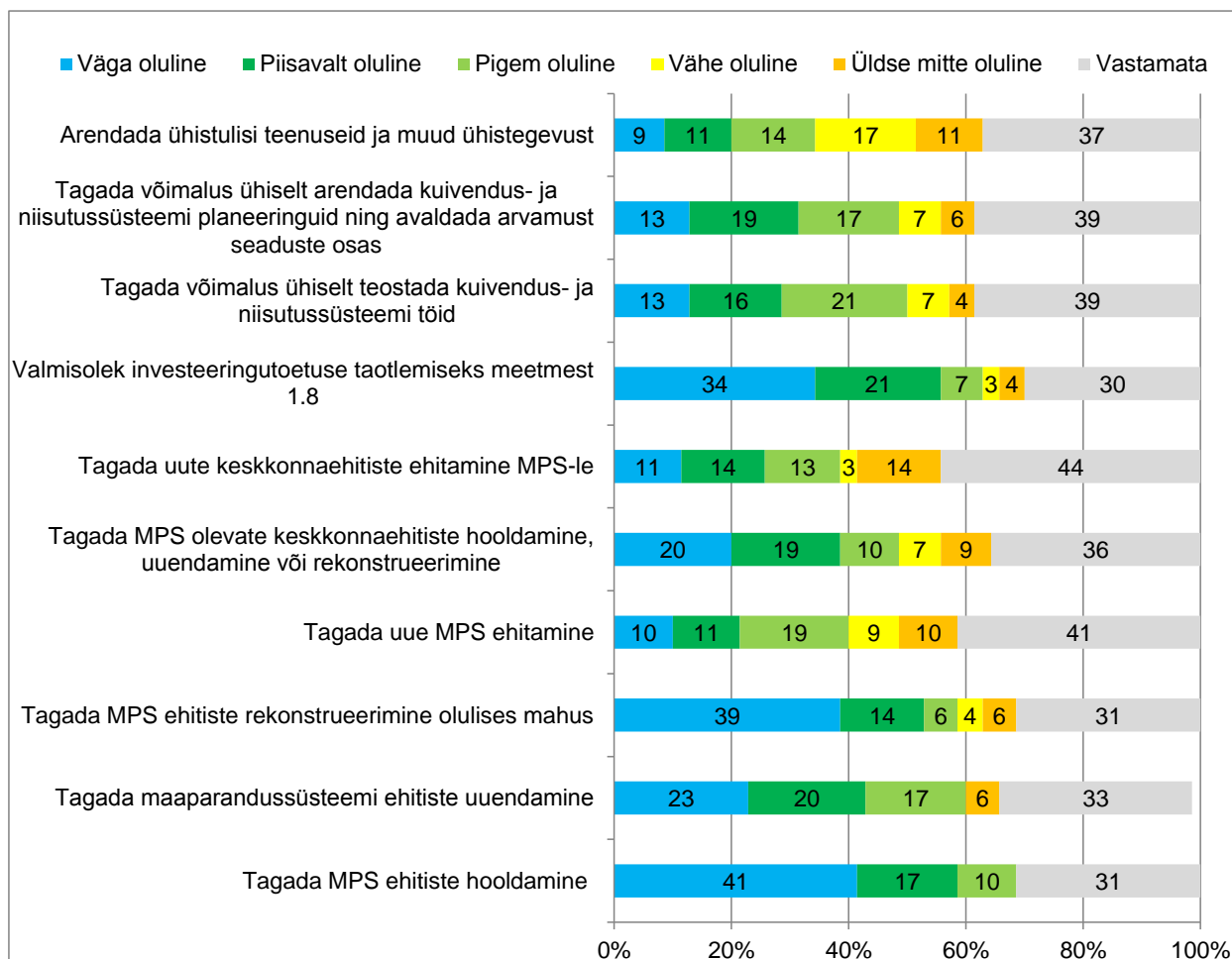
Käesoleva aasta (2011) ja järgmise kolme aasta ühise tegutsemise peamised vajadused ja eesmärgid on maaparandusühistu esindajate hinnangul eelkõige valmisolek investeeringutoetuse taotlemiseks MAK meetmest 1.8, maaparandussüsteemi ehitiste hooldamise ja rekonstrueerimise tagamine. (Joonis 10)

Joonis 10. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang käesoleva ja järgmise kolme aasta võimalikele ühise tegutsemise vajadustele ja eesmärkidele, osakaal (%) n=27

Vaadeldes käesoleva aasta ja järgmise kolme aasta võimalikke ühise tegutsemise vajaduste ja eesmärkide jagunemist ühistu tegevuspiirkonnas asuvate maaparandussüsteemide arvu alusel, võib öelda, et need ühistud, kelle tegutsemispiirkond hõlmab ühte või nelja kuni viite maaparandussüsteemi, on küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnangul peamiseks vajaduseks ja eesmärgiks tagada maaparandussüsteemi ehitiste rekonstrueerimine olulises mahus. Ühistud, kes hõlmavad kuute ja rohkem maaparandussüsteemi oma tegevuspiirkonnas, on küsitlusele maaparandusühistu esindajate hinnangul peamiseks vajaduseks ja eesmärgiks valmisolek investeeringutoetuse taotlemiseks MAK meetmest 1.8. Maaparandusühistu esindajate hinnangud puuduvad käesoleva ja järgmise kolme aasta võimalikele ühise tegutsemise vajadustele ja eesmärkidele kahe kuni kolme maaparandussüsteemi puhul.

Maaparandusühistu liikmete hinnangul on käesoleva aasta (2011) ja järgmise kolme aasta võimalike ühise tegutsemise peamised vajadused ja eesmärgid tagada maaparandussüsteemi ehitiste hooldamine ja rekonstrueerimine olulises mahus. Samuti on käesoleva aasta ja järgmise kolme aasta oluliseks märksõnaks valmisolek investeeringutoetuse taotlemiseks MAK meetmest 1.8. (Joonis 11)

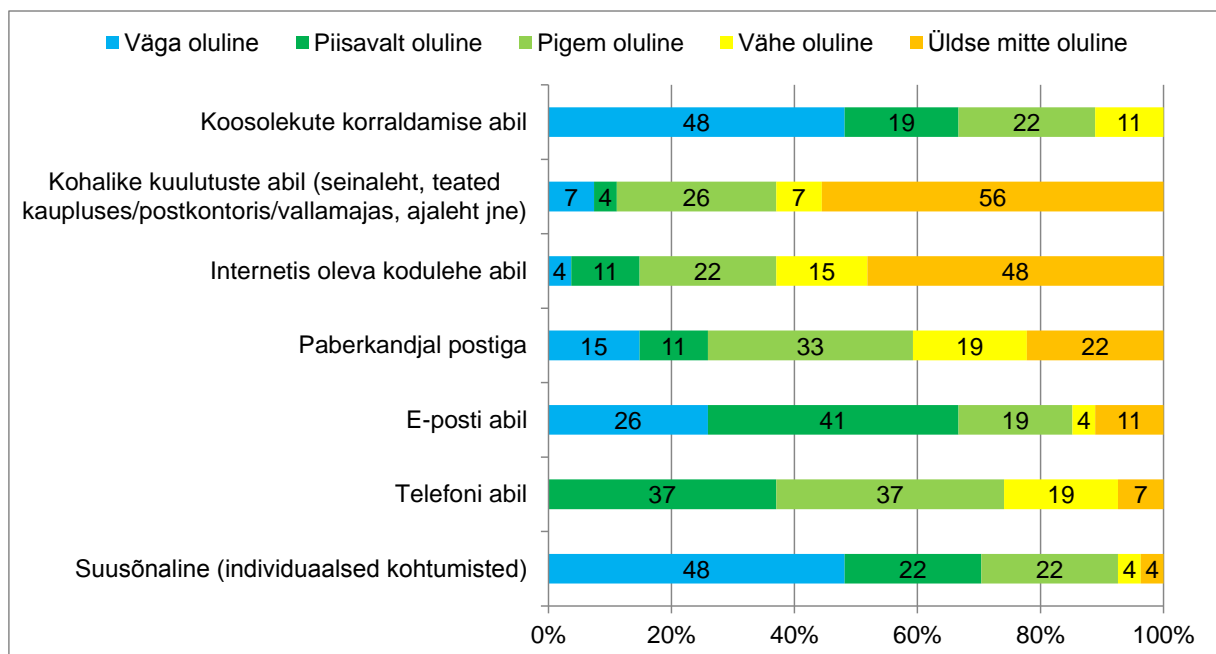
Joonis 11. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnang käesoleva ja järgmise kolme aasta võimalikele ühise tegutsemise vajadustele ja eesmärkidele, osakaal (%) n=70

Maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnangutest lähtuvalt on käesoleva ja järgmise kolme aasta võimalike ühise tegutsemise peamised vajadused ja eesmärgid valmisolek investeeringutoetuste taotlemiseks meetmest 1.8 ning maaparandussüsteemi ehitiste hooldamise ja rekonstrueerimise tagamine. Maaparandussüsteemi ehitiste hooldamisele ja rekonstrueerimisele kõrgem hinnang kajastub ka meetme 1.8 neljanda taotlusvooru rakendusanalüüsi tulemustes määratud toetuse summa jagunemisel tegevuste vahel, milles selgus, et kõige suurem osa (54%) määratud toetusest kasutati maaparandussüsteemide rekonstrueerimiseks.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest 54% liikmeid hindasid ühistu tegevuse ja arenguga seotud rahulolu heaks, samas 7% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed hindasid ühistu tegevuse ja arenguga seotud rahulolu väga halvaks. Maaparandusühistu tegevuse ja arengu rahulolu on seotud ka organisatsiooni juhatuse ja liikmete infovahetusega.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajad hindasid olulisteks juhatuse ja liikmete vahelise infovahetuse kanaliteks suusõnalist viisi ja koosolekute korraldamist. Vähemolulisteks infovahetuse kanaliteks hindasid maaparandusühistu esindajad kohalikke kuulutusi ja internetis olevat kodulehte. (Joonis 12)

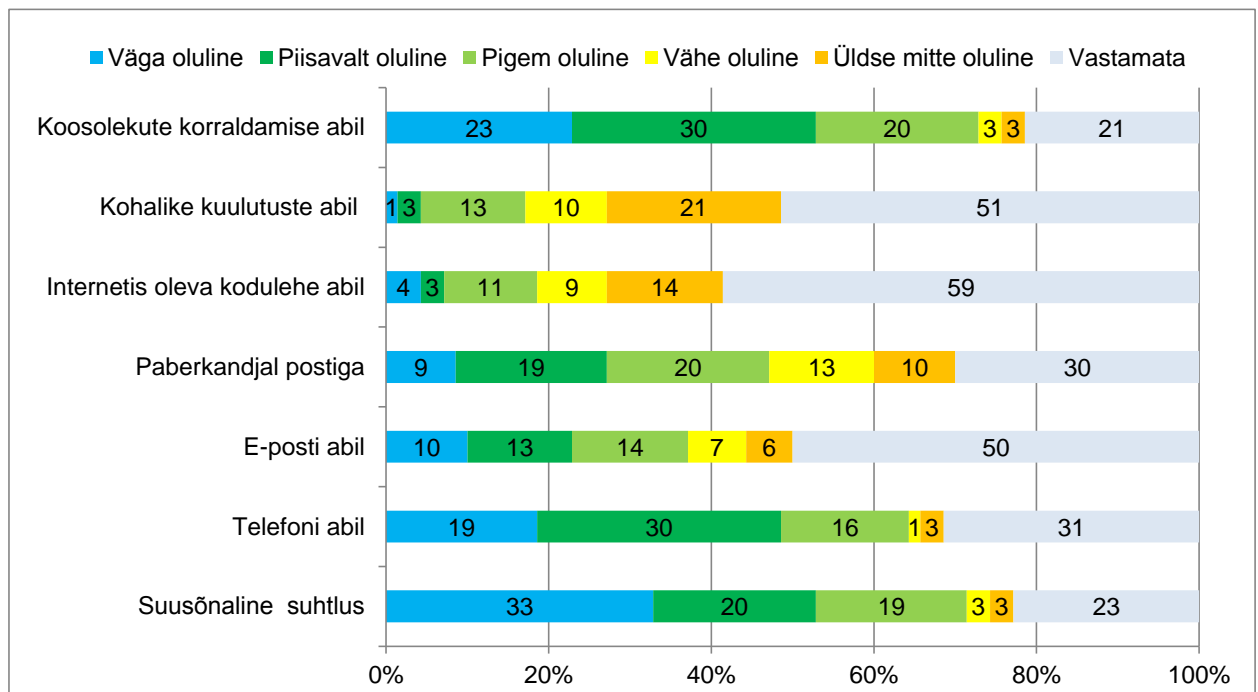

Joonis 12. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang organisatsiooni juhatuse ja liikmete vahelise infovahetuse kanalitele, n=27

Kokkuvõtvalt hindasid küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajad infovahetust juhatuse ja liikmeskonna vahel piisavaks.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistute liikmed hindasid olulisteks juhatuse ja liikmete vahelise infovahetuse kanaliteks suusõnalist suhtlust ja koosolekute korraldamist. Vähemolulisteks infovahetuskanaliks hindasid maaparandusühistu liikmed internetis olevat kodulehte ja kohalikke kuulutusi. (Joonis 13)

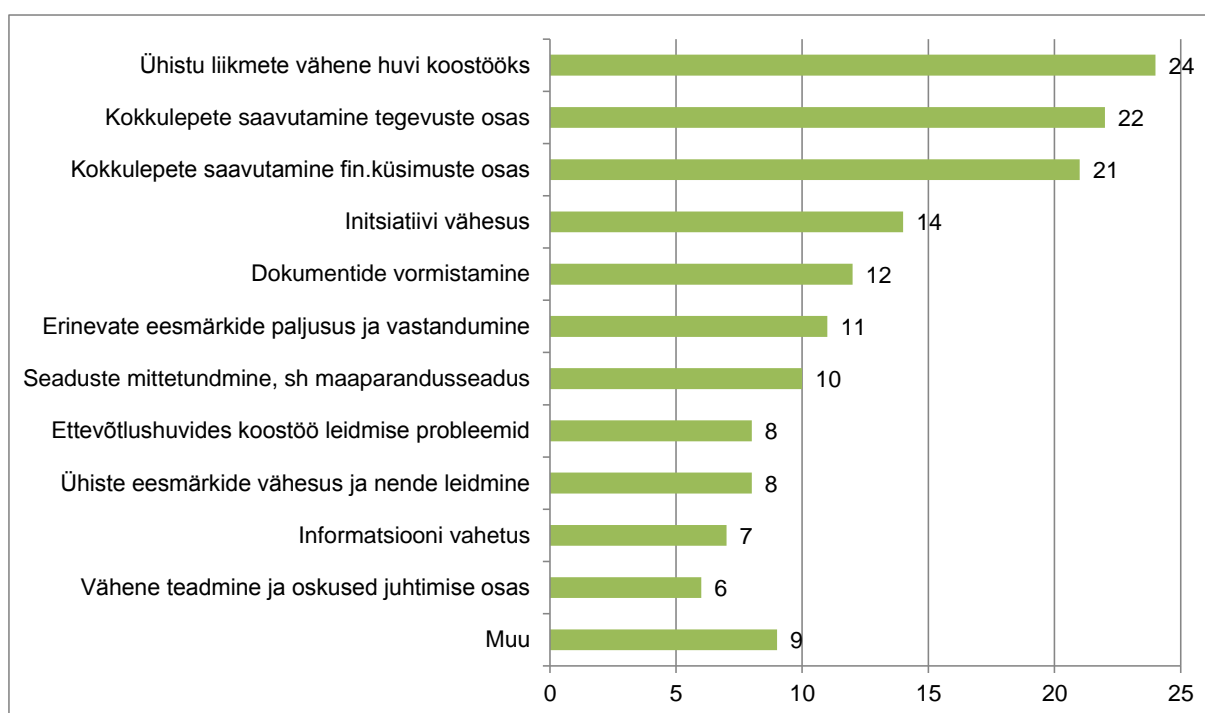
Joonis 13. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnang organisatsiooni juhatuse ja liikmete vahelise infovahetuse kanalitele, osakaal (%) n=70

Kokkuvõtvalt hindasid 69% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed infovahetust juhatuse ja liikmete vahel heaks, samas 14% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed hindasid infovahetust juhatuse ja liikmete vahel väga halvaks.

Vaadeldes peamisi infovahetus kanaleid organisatsiooni juhatuse ja liikmete vahel, võib öelda, et tegemist on küllaltki tavaliste infovahetuse viisidega, kuid need erinevad oluliselt kaasajal aktiivselt kasutuses olevatest. Interneti ja e-posti kohta antud madal hinnang võib tuleneda asjaolust, et puudub interneti kasutusvõimalus või on tegemist grupi isikutega, kellel puudub arvutikasutus oskus. Madal hinnang kohalike kuulutuste ja paberkandjal postiga infovahetuse kanalitele võib tuleneda probleemist, et info ei jõua õigel ajal isikuni.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest suurem osa (47%) on arvamusel, et toetuste saamise võimalus motiveerib nende ühistulist tegevust väga olulises (täielikult) osas ja 33% liikmete hinnangul motiveerib nende ühistulist tegevust toetuste saamise võimalus küllaltki olulisel määral. Seega võib öelda, et toetuse olemasolu motiveerib ühistulist tegevust.

Ühistulise koostöö tegemisel ning investeeringute elluviimisel olid peamisteks probleemideks ühistu liikmete vähene huvi koostöökaks ja kokkulepete saavutamine nii tegevuste kui ka finantseerimisküsimuste osas. (Joonis 14)

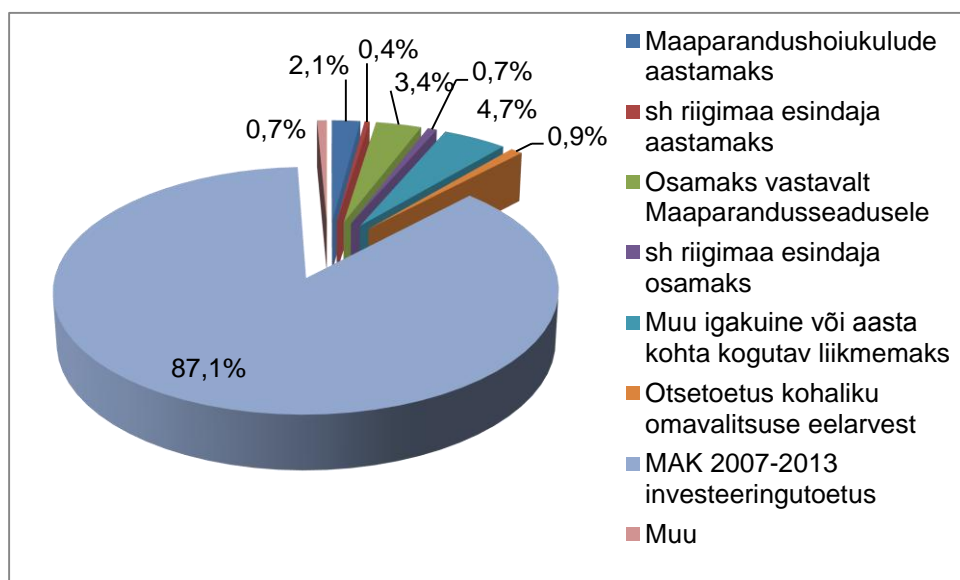

Joonis 14. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnang peamistele probleemidele ühistulise koostöö tegemisel ja investeeringute elluviimisel, n=70

Analüüsides peamisi probleeme ühistulise koostöö tegemisel ja investeeringute elluviimisel ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete ühistusse kuulumise põhjuse alusel leidub nii sarnaseid kui ka erinevaid probleeme. Ühistu kohustuslike liikmete peamisteks probleemideks koostöötegemisel ja investeeringute elluviimisel oli ühistu liikmete vähene huvi koostöökaks ning kokkulepete saavutamine nii tegevuste kui ka finantseerimisküsimuste osas. Ühistu vabatahtlike liikmete peamisteks probleemideks koostöötegemisel ja investeeringute

elluviimisel oli kokkulepete saavutamine nii tegevuste kui ka finantseerimisküsimuste osas ning dokumentide vormistamine. Probleemid maaparandusühistu liikmete tegevusetüüpide lõikes olid peamiselt seotud kokkulepete saavutamisega tegevuste osas. Koostöö tegemisel ja investeeringute elluviimisel olid peamised probleemid metsamajandajast liikmete puhul initsiatiivi vähesus, füüsilisest isikust maaomaniku puhul kokkulepete saavutamine finantseerimisküsimuste osas ja füüsilisest isikust maaomaniku puhul seaduste mittetundmine, sh maaparandusseadus ja erinevate eesmärkide paljususe ning vastandumine.

Ühistu toimimiseks on vaja korrektset tegevuse korraldamist, et hoiduda iga laadi tarbetustest kuludest ja lahendada mis tahes ülesanded võimalikult väikese või vähemalt mõistlike kuludega. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ühistu majandamine toimub 87% ulatuses „Maaelu Arengukava 2007-2013“ (MAK) investeeringutoetuse abil. Suuremateks finantseerimisallikateks oli lisaks MAK investeeringutoetustele veel liikmetelt kogutav liikmemaks (4,7%) ja osamaks (3,4%) vastavalt Maaparandusseaduse §60 alusel. (Joonis 15)

Joonis 15. Maaparandusühistute majandamine rahastusallikate osakaalude (%) lõikes, n=27

Küsitletavatel maaparandusühistu esindajatel paluti hinnata ka motiveerituse taset ühistulises tegevuses asjaolul, et riik võimaldab toetuse (eelkõige MAK investeeringutoetus) saamist. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajatest suurem osa (78%) on arvamusel, et toetuste saamise võimalus motiveerib nende ühistulist tegevust väga olulisel (täielikult) määral ja 15% esindajaid vastasid, et nende ühistulist tegevust motiveerib toetuste saamise võimalus küllaltki olulisel määral.

Maaparandusühistu esindajad hindasid tulevikuväljavaateid ja arengut järgmise kolme aasta jooksul kolmel juhul väga heaks ja kolmeteistkümnel juhul küllaltki heaks. Ühistu tulevikuväljavaated ja arengud sõltuvad eelkõige küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnangul teguritest, mis väljenduvad esindajate arvamustena järgmiselt:

- „Põllumajanduspoliitikast“
- „Põllumajanduse üldisest arengust“

- Seadusloomest. Ühingul puudub võimalus sundida liikmeid täitma oma kohustusi. (kohtutee pole lahend) Erinevate toetusskeemide olemasolu (investeeringu-ja hooldustoetus)“
- „Väga oluline on investeeringutoetuste jätkumine edasisel perioodil“
- „Samalaadsetest toetustest nagu meede 1.8 ja mitte suurema omaosalusprotsendiga; võiks olla hooldustoetus nagu oli aastaid tagasi; teostatud tööde finantseerimisskeem võiks olla lihtsam (meede 1.8 puhul), selline nagu oli Maailmapangalaenu“
- „Ühistu liikmete üksmeelest ja tahtest“
- „Oluline on MAKi toetuste saamise võimalus, sest alles pärast rekonstrueerimist on ühistu võimeline hooldama süsteeme. Olulised on ka hooldustoetused, sest maaparandustööd on väga kallid ja ühistu hoiukulude aastamaks ei korva hooldust suures mahus. Võimalusest saada toetusi ka mujalt, näiteks toetus vastava niiduki soetamiseks. Maaparandusühistust võiks saada koolitust võrdsetel alustel teiste mittetulundusühingutega.“
- „Kas on piisavalt raha mida taotleda“
- „Eestvedajatest. Toetuste jätkumisest.“
- „maaparandussüsteemide hooldustoetustest“
- „Suutmine maaparandussüsteemi toimivana hoida, ainult liikmemaksudest on see vähe tõenäoline“
- „Eestvedajate aktiivsusest“
- „Maaomanike tahe teha koostööd“
- „Ühistu liikmete huvi puudusest ning vanusest (valdav enamus pensionärid).

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et kui riigi poolne toetus maaparandusega seotud investeeringute teostamiseks on olemas ka edaspidi, siis on maaparandusühistute tuleviku väljavaated edasises tegutsemise osas positiivsed ning samuti on olemas motivatsioon maaparandusega tegeleda.

1.3. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnang MAK meetme 1.8 kohta

MAKi meetme 1.8 abil teostatud investeeringute määratud sihttase on 44,03 mln eurot, millest MAKi meetme 1.8 neljanda taotlusvooru rakendamistulemuste analüüsis teostatud arvutluste põhjal oli määratud toetust 32,3 mln euro ulatuses (73,4% vajalikust sihttasemest). Maksimaalne toetuse summa jaguneb tegevuste alusel järgmiselt [Eesti..., 2011, lk 149]:

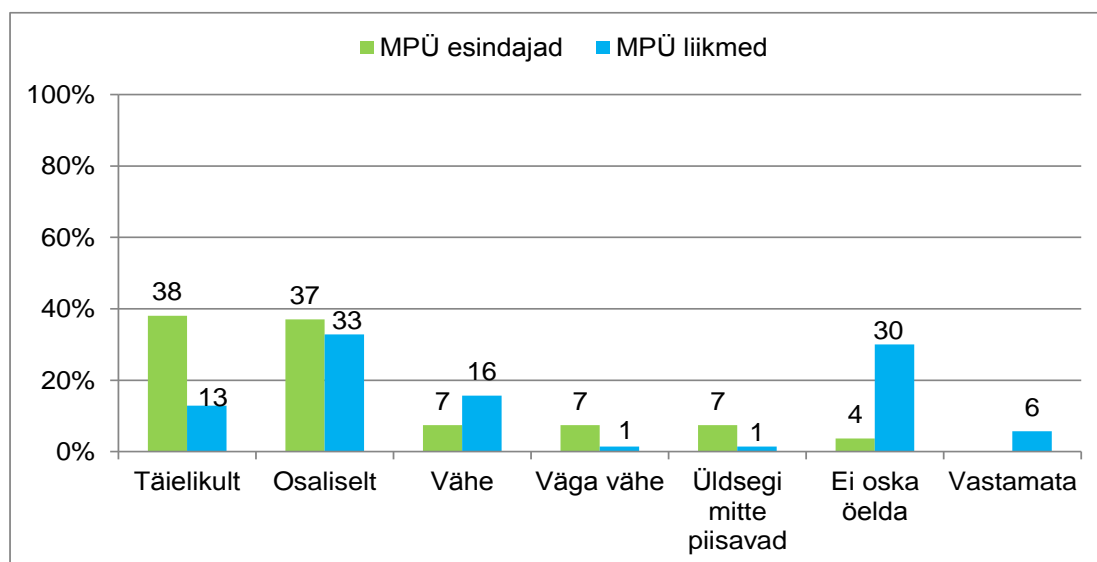
- Maaparandussüsteemi koosseisu kuuluvate ehitiste ehitamiseks kokku ja rekonstrueerimiseks kokku kummagi tegevuse puhul – kuni 351 514 eurot ühe taotleja kohta aastas, ületamata kummagi tegevuse puhul kogu programmiperioodil 1,05 mln eurot.
- Maaparandussüsteemi koosseisu kuuluvate ehitiste uuendamiseks kokku – kuni 159 779 eurot ühe taotleja kohta aastas, ületamata kogu programmiperioodil 415 425 eurot.

- Juurdepääsutee ehitamiseks kokku ja rekonstrueerimiseks kokku kummagi tegevuse puhul – kuni 127 823 eurot ühe taotleja kohta aastas, ületamata kummagi tegevuse puhul kogu programmiperioodil 383 470 eurot.
- Metsatulekahju ennetamise tegevuste (metsatulekahju ennetamise rajatiste ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks) kummagi tegevuse puhul – kuni 63 912 eurot ühe taotleja kohta aastas, ületamata kummagi tegevuse puhul kogu programmiperioodil 191 735 eurot.
- Maksimaalne toetussumma ühe taotleja kohta kõikide tegevuste puhul kokku on 543 249 eurot kalendriaastas, ületamata programmiperioodil 1,09 mln eurot.

Ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajad peavad peamisteks investeeringuobjektideks (rahalises mõttes kallimateks objektideks), millele nad MAK meetme 1.8 raames perioodil 2008–2010 toetust on saanud, järgmisi objekte:

- kuivendussüsteemi reguleeriv võrk (rekonstrueerimine);
- eesvooluks olev veejuhe (rekonstrueerimine);
- kaitsetamm (rekonstrueerimine).

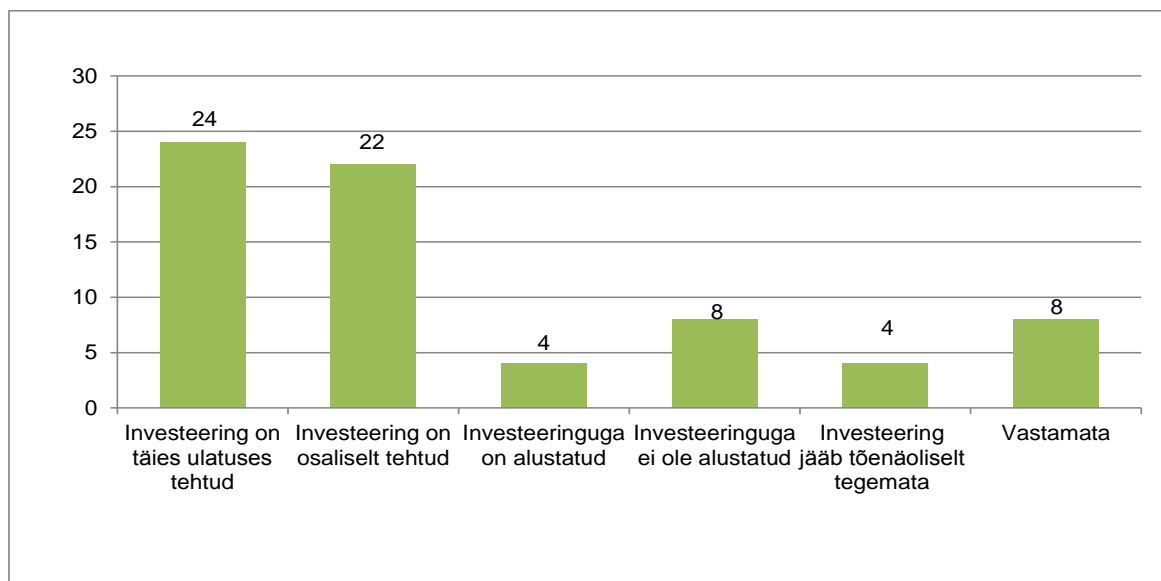
Maaparandusühistu esindajad (75%) hindasid MAK meetme 1.8 raames kehtestatud toetuse piirsummasid üldiselt piisavaks. (Joonis 16) Ühistu esindajad (14%), kes hindasid toetuse piirsumma ebapiisavaks, märkisid peamiselt piirsummaks 500 000 eurot. Minimaalne märgitud piirsumma oli 255 600 eurot ja maksimaalne märgitud piirsumma oli 700 000 eurot. Maaparandusühistu liikmed (13%) hindasid MAK meetme 1.8 raames kehtestatud toetuse piirsummasid täielikult piisavaks ja 33% liikmeid hindasid toetuse summat osaliselt piisavaks. 30% ühistu liikmetest ei osanud küsimusele hinnangut anda. (Joonis 16) Ühe küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikme hinnangul on piirsumma liiga suur, mis võiks jääda 192 000 euro piiridesse.

Joonis 16. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnang meetme 1.8 raames kehtestatud toetuse piirsummade piisavusele ühistutele, osakaal (%)

Küsitlusele vastanud liikmete hinnangute põhjal võib järeldada, et liikmed ei ole täpselt kursis meetme 1.8 maksimaalsete toetussummadega või pigem ollakse rahul ettenähtud piirsummadega investeeringu teostamiseks. Maaparandusühistu liikmetest 30% ei osanud anda hinnangut piirsummadele ning 6% liikmeid jättis küsimusele vastamata.

Investeeringuobjektid, mis asuvad valimisse sattunud maaparandusühistu liikmete maal ning millele on ühistu perioodil 2008–2010 meetmest 1.8 toetust saanud, on 66% liikmete hinnangul investeering täies ulatuses või osaliselt teostatud. (Joonis 17)

Joonis 17. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnang liikme maal asuva investeeringuobjekti ehitusjärgule, millele on ühistu perioodil 2008–2010 meetmest 1.8 toetust saanud, n=70

Maaparandusühistu 6% liikmete vastuste alusel nende maa-alal investeeringuid ei teostata, kuna maa-alad ei ole toetuskõlblikud. (Joonis 17) Vastanud tõlgendasid küsimust laiemalt (mitte seni 1.8 toetust saanud objektipõhiselt, vaid maa-ala kui sellise alusel). Hinnangu andsid küsitletavad maaparandusühistu liikmed, kes kuulusid maaparandusühistusse vabatahtlikuna. Antud küsimuse konteksti kandub üle peatükis 1.1 käsitletud seosed liikmeskonna osas. Samuti oli probleemiks asjaolu, et ei olnud ühistu esmane valik, vaid esmalt seati eesmärgiks täita majandi (suure liikme) huvid.

Investeeringute teostamisel ilmnas probleeme 21% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmel. Järgnevalt tuuakse välja maaparandusühistu liikmete hinnangud (kommentaariid) investeeringute teostamisel ilmnenu probleemide osas:

- „Finantseerimise osas. Nuumame vahepeal mõttetult pankasid“
- „Maaomanik ei olnud nõus kooskõlastuslehele alla kirjutama ja seoses sellega, tuli oma vahenditest investeering teostada“
- „Tööde teostaja leidmine“
- „Väga suur ajavahemik taotluse ja tegeliku investeeringu vahel“
- „Toetuse taotlemisel oleks vaja eelarvestada teatav osa ettenägematute kulude katteks. Väga suur asi ajavahemik taotluse ja tegeliku investeeringu tegevuse aja vahel“
- „Tuli võtta pangalaenu, kuid panga intressid on väga suured“
- „Töö tegemise käigus on selgunud, et kulud on suuremad kui projektides ette nähti“
- „Kuna tehti osaliselt mõttetu tööd kuivendussüsteemide kallal ei süvenetud tegelikke vajadustesse. tehakse iseenese tarkusest, omanikuga arutamata“
- „Suured pangaintressid“
- „Ehitaja poolt vahetevahel mitte kõige sobilikum ehitusaja tabamine“

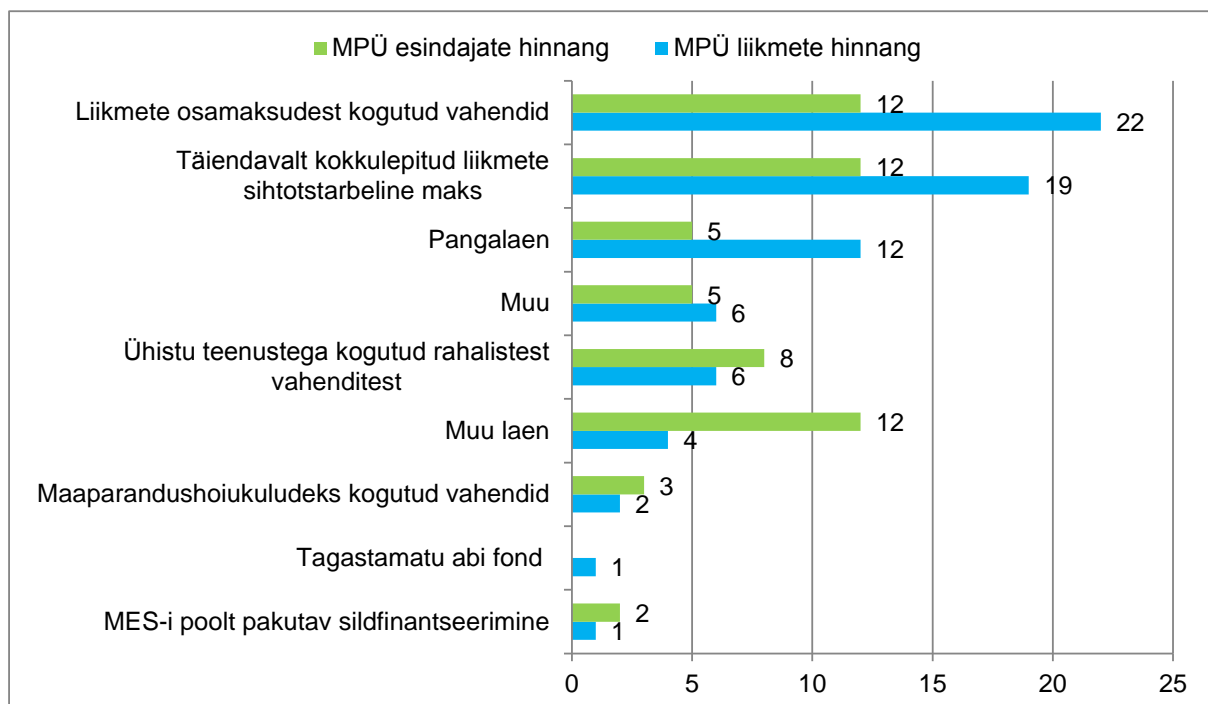
- „Koostöö projekterijaga puudus täielikult, minu erisoovid arvestusest välja. pole rahul tuletõrje veevõtukoha asupaigaga“
- „Kaitsealuse liigi avastamine“
- „Osamaks maksmata“
- „Tööde teostaja tegeleb liialt laiahaardeliselt“

Investeering oli täies ulatuses teostatud 48,1% ja osaliselt teostatud 51,9% küsitlusele vastanud ühistu esindaja hinnangul. Samuti esines 51,9% küsitlusele vastanud ühistu esindajal investeeringu teostamisel takistusi või probleeme. Järgnevalt tuuakse välja maaparandusühistu esindajate hinnangud (kommentaarid) investeeringute teostamisel ilmnunud probleemide osas:

- „Tihti tegelik olukord ei vasta projektile. Nt eelnevalt tehtud rekonstrueerimised (drenaazid, suudmed) pole kaardile täpselt märgitud ja nende otsimisega läheb palju aega“
- „Erialalised teadmised ja kompetentsus investeeringu andjate ja tegelike teostajate vahel. Investeeringu käigus pidev reeglite muutmine ja teostajate jaoks enne teostamisele asumist täpse vorminõude puudumine. Taotlejatele esitatavate nõuete alusel ebavõrdne kohtlemine“
- „Projekt ei vasta tegelikkusele“
- „Probleemid finantseerimisel“
- „Ühistu liikme meelemuutus. Ühistu liikmel on raske aru saada oma kohustustest maaomanikuna, mp süsteemist, majandamisest, ühistu põhikirjast, mp seadusest jne. Riik ühistu liikmena ei ole huvitatud süsteemide rekonstrueerimisest ja seab takistusi“
- „Raskus laenu saamisega investeeringu teostamiseks“
- „Probleemiks on pankade kõrged laenuintressid ja tagatise olemasolu, mis nõuab lisakulutusi. Tööde käigu on vajalikuks osutunud projektlahenduse muutmine, mida oleme pidanud ise kinni maksuma“
- „Seaduse ja määruste kaheti tõlgendamine ja sellest tulenevalt teevad ametnikud otsuse oma mugavuse järgi, arvestamata tegelikku olukorda ja vajadust. Tekitavad taotlejale asjatuid kulutusi, raiskavad ressursi oma ebaloomulike nõudmistega. Enamus juhtumitel on meile hiljem õigus jäänud. Ametnikud peaks selle eest vastutama, kas see ametnik üldse sobib sellele kohale?“
- „Käibevahendid, paberimajandus, teadmised/oskused, inimressursi puudus (planeeritust suurem ajakulu)“
- „Eratee, mis on objekti teenindav tee, oli koormatud omavalitsus kasutus lepinguga ja oli maaparandusobjekti osa jäi tulenevalt seadusest kordategemata. Seega projekti tulemus poolik. Kurb“

Seega saab järeldada, et peamised takistused või probleemid investeeringute teostamisel olid küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete ja esindajate hinnangul seotud ennekõike finantseerimisega (pangalaen, kõrged intressid).

Maaparandusühistud katsid küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnangul peamiselt vajaliku omafinantseeringu liikmete osamaksudest kogutud vahenditest, täiendavalt kokkulepitud liikmete sihtotstarbelisest maksust ja ka muudest laenudest (Joonis 18).

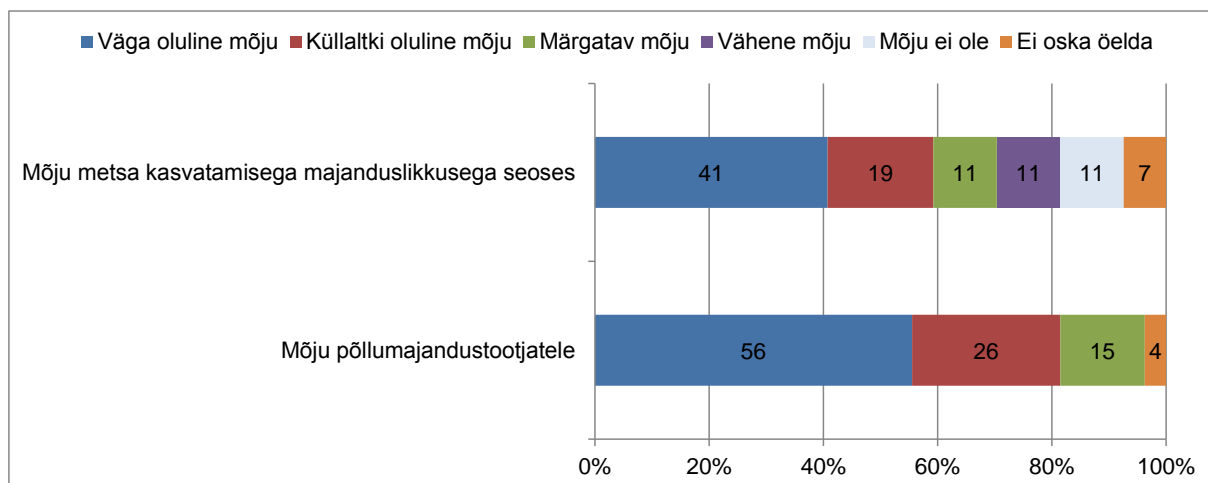
Joonis 18. Peamised maaparandusühistu omafinantseeringu katmise allikad investeeringutoetuse saamiseks, n=27 (MPÜ esindajad) n=70 (MPÜ liikmed)

Muudeks laenudeks või omafinantseeringu allikateks olid maaparandusühistu esindajate hinnangul peamiselt maaparandusliikmete poolt tehtav tööd või liikme poolt antavat laenu. Samuti märgiti näiteks tegevuse käigus tekkiva metsamaterjali müügist saadavat tulu.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnangul katsid maaparandusühistud peamiselt vajaliku omafinantseeringu liikmete osamaksudest kogutud vahenditest, täiendavalt kokkulepitud liikmete sihtotstarbelisest maksust ja ka pangalaenudest (Joonis 18). Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed nimetasid muude omafinantseeringuallikatena maaparandusühistu omafinantseeringu katmiseks ka rahalist abi ettevõttelt, maade rentijalt ning vallalt.

Maaparandusühistu esindajad hindasid meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju nii põllumajandustootjate kui ka metsa kasvatamise majanduslikule konkurentsivõimele enamjaolt väga oluliseks. Väiksemat mõju täheldati metsa kasvatamise majandlikule konkurentsivõimele ning kolme maaparandusühingu esindaja hinnangul mõju puudub. (Joonis 19)

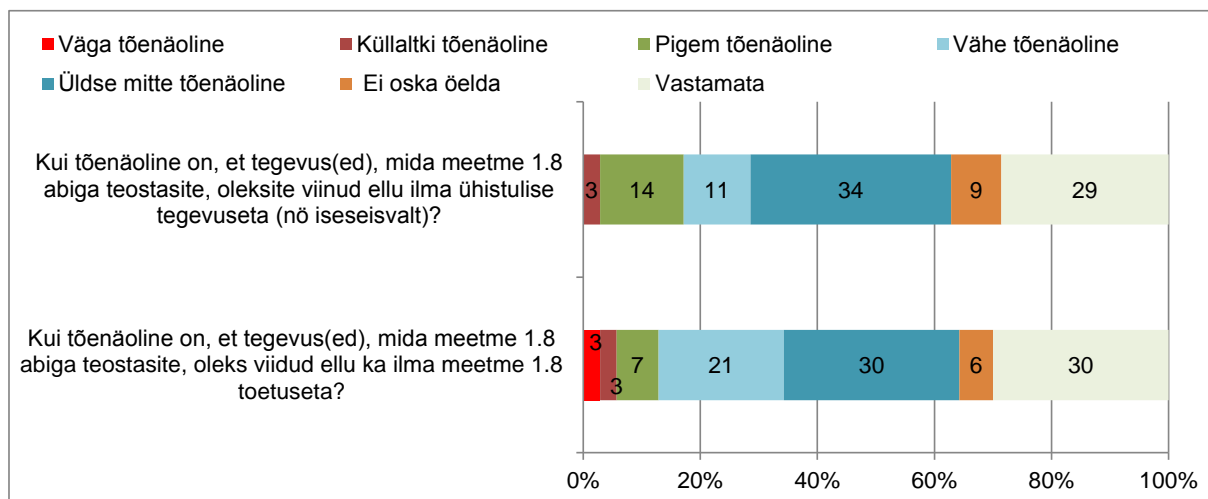
Joonis 19. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju põllumajandustootjate ja metsa kasvatamise majanduslikule konkurentsile MPÜ esindaja (küsitlusele vastanu) tegevuspiirkonnas, n=27 (%)

Seevastu 30% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest hindasid meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju majanduslikule konkurentsivõimele piisavaks ning 14% maaparandusühistu liikmetest hindasid mõju väga oluliseks.

Euroopa Komisjoni poolt püstitatud hindamisküsimusele – mil määral on meetme rakendamine edendanud põllumajandus- ja metsandussektori ettevõtete konkurentsivõimet? – on järeldus küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnangu alusel järgmine. Meetmest 1.8 saadud toetus on edendanud põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõimet, sest enamjaolt hindasid küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajad ja liikmed meetme 1.8 toetuse mõju nende majanduslikule konkurentsivõimele kas väga oluliseks või küllaltki oluliseks. Samal ajal tuleb suhestada maaparandustoetust maa kui tootmisressursi parendamisega. Kuna toetust saanud maaparandussüsteemide pindala moodustab 14% vastavate põllumajandustootjate kogu toetusõiguslikust kultuuride kasvupinnast ning kultuuride lõikes on küllaltki võrdne heintaimede (44,2%) ja muude viljelevate kultuuride (55,8%) jaotus, siis saab mõju lugeda piisavaks.

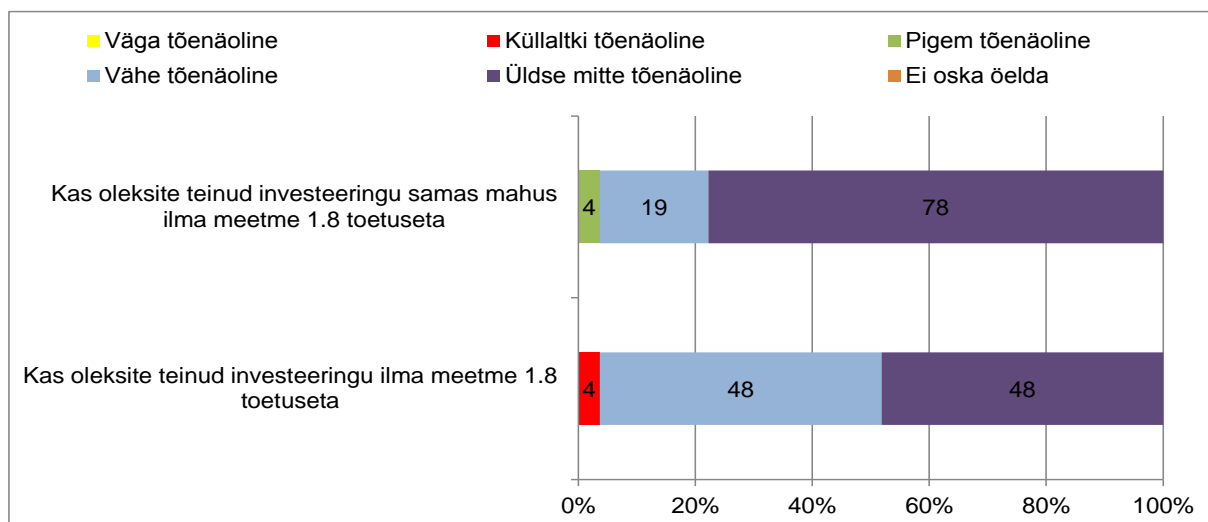
Liikmele tekkivat maksukoormust, mille kaudu ühistu tagab omafinantseeringute finantseerimise ja majandamise, hindavad 36% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest kohustuse täitmist rahuldavaks. Kohustuse täitmist hindavad väga lihtsaks ca 3% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed ning ca 6% liikmeid hindavad kohustuse täitmist väga raskeks.

Küsitlusele vastanud 34% maaparandusühistu liikmete hinnangul ei oleks ühistulise tegevuseta teostatud tegevusi ellu viidud, samas 17% hindasid tegevuste elluviimise tõenäosust ilma ühistulise tegevuse abita üsna tõenäoliseks. 30% maaparandusühistu liikmete hinnangul ei oleks tegevusi ilma meetme 1.8 abita ellu viidud, kusjuures 3% maaparandusühistu liikmete hinnangul oleks kindlasti ka ilma meetme 1.8 abita tegevused ellu viidud. (Joonis 20)

Joonis 20. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnang meetme 1.8 toetuseta ja ühistulise tegevuseta tegevuste elluviimise tõenäosusele, n=70

Ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajatest 97% leidsid, et ilma meetme 1.8 toetuseta ei oleks tõenäoliselt investeeringut samas mahus elluviidud ja 96% esindajatest leidsid, et ei oleks ilmselt investeeringut teinud ilma toetuseta. Samas 4% esindajatest leidsid, et oleksid küllaltki tõenäoliselt investeeringu teinud ka ilma meetme 1.8 toetuseta. (Joonis 21)

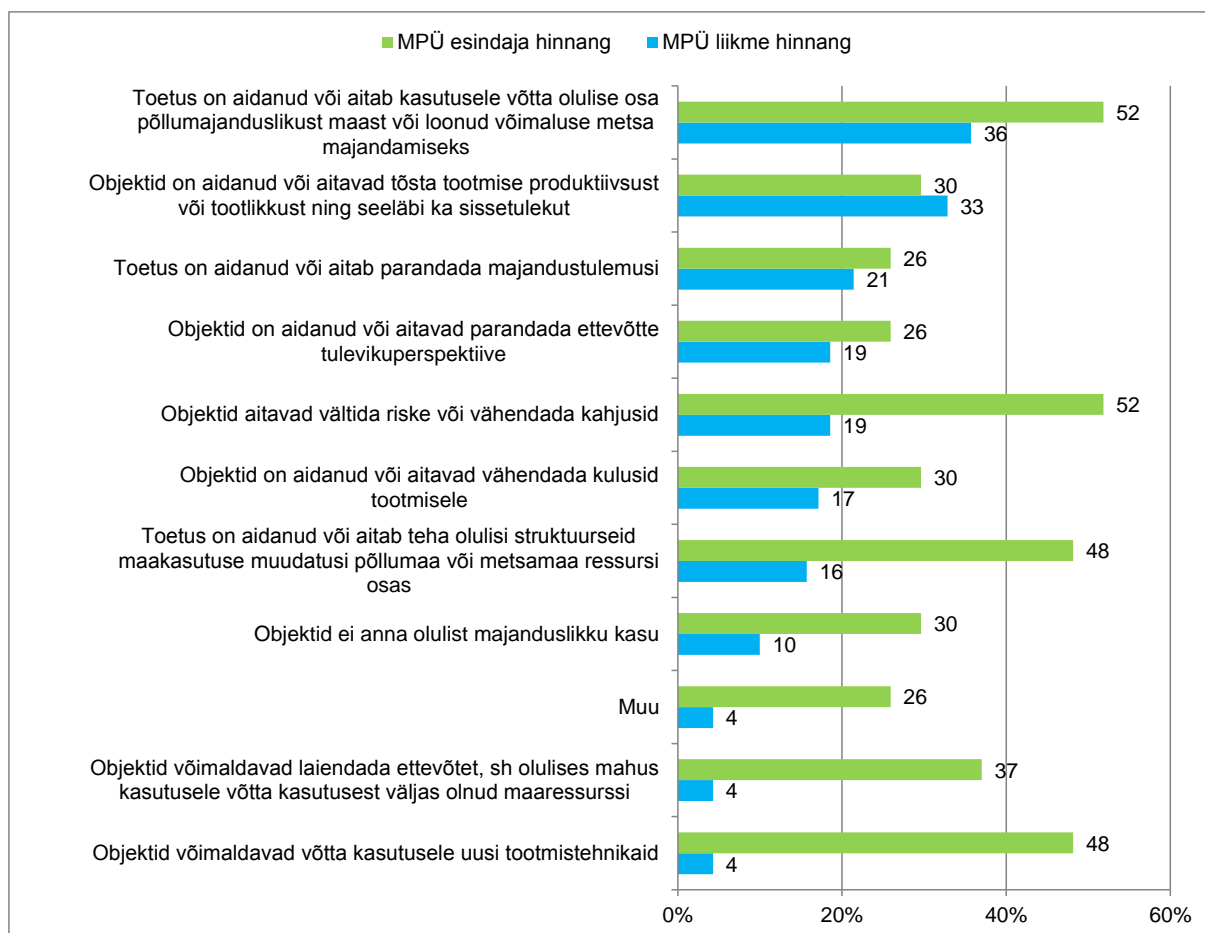
Joonis 21. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnang meetme 1.8 toetuseta samas mahus investeeringute ja tegevuste elluviimise tõenäosusele, n=27 (%)

Vaadeldes ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnanguid teostatud tegevuste elluviimise tõenäosusele ilma meetme 1.8 ja ühistulise tegevuse abita, võib öelda, et maaparandusühistu liikmed on iseseisva maaparandustegevuse suhtes positiivsemalt meelestatud.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 70% ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate hinnangul vastab MAK meede 1.8 osaliselt ja 26% esindajate hinnangul täielikult ühistu ja liikmete soovidele, ootustele ja vajadustele. Vähesel määral vastab meede 1.8 ühistu ja liikmete soovidele, ootustele ja vajadustele ca 4% maaparandusühistu esindajate hinnangul.

MAK meetme 1.8 toel saadud maaparanduslik kasu liikmeskonna põllu- või metsamajanduslikule tegevusele on maaparandusühistu esindajate hinnangul nii maa aktiivse

kasutamise kui ka sissetulekute osas olemas. Meetme 1.8 toetus on aidanud aktiivsemalt kasutusele võtta olulises osas nii äriühingute kui ka füüsilise isiku omandis olevast põllumajandusmaast või loonud võimaluse metsa majandamiseks. Samuti on toetusega teostatud objektid aidanud tõsta ettevõtte kasvatatavate kultuuride saagikust/tootlikkust ning seeläbi ka sissetulekut. Toetusega teostatud objektid aitavad maaparandusühistu esindajate hinnangul vältida või vähendada ka kahjusid ettevõttes. (Joonis 22)

Joonis 22. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnang meetme 1.8 toel saadud majanduslikule kasule oma põllu- või metsamajanduslikule tegevusele, osakaal (%) n=27 (MPÜ esindajad) n=70 (MPÜ liikmed)

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete hinnang meetme 1.8 toel saadud maaparanduslikule kasule liikmeskonna põllu- või metsamajanduslikule tegevusele erineb esindajate hinnangutega. Maaparandusühistu liikmete hinnangul on peale maa kasutusele võtmise objektid aidanud või aitavad tulevikus tõsta tootmise produktiivsust või tootlikkust ning seeläbi ka sissetulekut. Samuti on toetus aidanud või aitab parandada majandustulemusi. (Joonis 22)

Euroopa Komisjoni poolt püstitatud hindamisküsimusele – mil määral on meetme rakendamine soodustanud infrastruktuuri materiaalse osa ümberkorraldamist ja arendamist? – on järelalus küsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnangu alusel järgmine. Meetme 1.8 rakendamine on soodustanud ning aidanud kasutusele võtta olulises osas põllumajanduslikust maast või loonud võimaluse metsa majandamiseks. Samuti on objektid aidanud kaasa tootmise produktiivsuse või tootlikkuse

ning seeläbi sissetulekute kasvule. Meetme 1.8 toetuse abil loodud objektid aitavad vältida ka riske või vähendada kahjusid.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmete peamised ettepanekud MAK meetme 1.8 muutmise või parandamise kohta:

- „Loobuda hindepunktide edetabelist, see tekitab mittesihipärast rahakasutust. Hindamiskriteerium võiks olla ajaline (kes ees, see sees) ning järgnev põllu- või metsa kasutuse sihipärasus s.t toimuks aktiivne majandustegevus“
- „PRIA võiks otse rahastada tööde teostajat (nagu pindalatoetus). Võiks olla ilma kohaliku sunniviisilise maaparandusühistuta, toetused tuleks eraldada otse maaomanikule“
- „Meetmele eraldatud rahasummad ei ole piisavad, mistõttu tuleks neid suurendada“
- „Tuleks lõpetada suuremate taotlejate eelistamine, sest näiteks väiksematel ühistutel on mõeldamatu tingimuseks seatud 600 ha täitmine“
- „Üldine finantseerimine võiks olla lihtsam, st tegevuse peab saama ilma pangalaenudeta tehtud (panga intressid liiga kõrged)“

KOKKUVÕTE

Uuringu tulemustest selgus, et maaparandusühistute asutajateks on küllaltki võrdselt eraisikud (48%) ja äriühingud (52%). KOV-d ja MTÜ-d ei oma asutajate seas tähtsust. Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest kuulusid ligikaudu pooled liikmed füüsilisest isikust maaomanike gruppi ning teisalt 59% kuuluvad kohustuslikult maaparandusühistusse. Analüüsides 68 maaparandusühistu liikmeskonda detailset, ilmnas, et maaparandusühistute liikmeskond maaomandi alusel on väga suur, kuid reaalses tootmises maakasutajaid ja põllumajandustootjaid on vähe (kuni 20%). Tulemus kinnitab, et kuigi kohustuslik liikmeskond on suur, siis maaparandusühistu majandamise ja juhtimise osas avaldub eelkõige äriühingute aktiivsus kui maa reaalsete kasutajatena. Saab järeldada, et maaparandusühistud on moodustatud enamjaolt avalikke huve silmas pidades, kuid eestvedajad on äriühingud. Erinevaid tulemusi analüüsides ilmnas, et ettevõtjad on liitunud maaparandusühistuga ka vabatahtlikult. See tähendab, et maaomandil põhinev maaparandusühistu loomine on küll primaarne ja seadusega reguleeritud, kuid reaalne majandamine toimub maakasutajate (ettevõtjate) osalemisel ja juhtimisel. Teisalt tuleneb vabatahtlike liikmete suur osakaal liikmete seas esinevast teadmatusest, kus arvatakse kuulumist ühistusse vabatahtliku liikmena, kuid reaalselt võib tegemist olla siiski kohustusliku liikmega. Tegevuse tüübi alusel on füüsilisest isikute maaomanike hulk liikmete hulgas väga suur. Olukord näitab teatud määral maaomanike teadmatust maaparandusühistu tegevusest.

Kokkuvõtvalt hindasid 69% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed infovahetust juhatuse ja liikmete vahel heaks, samas 14% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmed hindasid infovahetust juhatuse ja liikmete vahel väga halvaks. Vaadeldes peamisi infovahetuse kanaleid organisatsiooni juhatuse ja liikmete vahel, võib öelda, et tegemist on küllaltki tavaliste infovahetuse viisidega, kuid need erinevad oluliselt kaasajal aktiivselt kasutuses olevatest. Interneti ja e-posti kanalite kohta antud madal hinnang võib tuleneda asjaolust, et puudub interneti kasutusvõimalus või on tegemist grupi isikutega, kellel puudub arvutikasutus oskus. Madal hinnang kohalike kuulutuste ja paberkandjal postiga infovahetuse kanalitele võib tuleneda probleemist, et info ei jõua õigel ajal isikuni.

Peamised probleemid maaparandusühistu asutamisel puudutavad koostöö leidmist avalikes huvides, initsiatiivi vähesust ja kohustuslike liikmete vähest huvi koostööks. Samas leidsid 47% küsitlusele vastanud liikmetest, et toetuste saamise võimalus motiveerib nende ühistulist tegevust. Motiveeritust võib mõjutada ka asjaolu, et MAK meetme 1.8 raames kehtestatud toetuse piirsummad on piisavad, seda 74% maaparandusühistu esindajate hinnangul.

Maaparandusühistu esindajate hinnangul on maaparandusühistu alustamise ja tegutsemise seisukohalt kõige olulisem optimaalne pindala suurus, mitme maaparandussüsteemi hõlmamine majandamise osas ja optimaalne liikmete arv kokkulepete saavutamiseks. Võimalikult väikest liikmete arvu võib tõlgendada kui optimaalset liikmete arvu, mille puhul on kokkulepete saavutamine hõlpsam. Vastuste kombinatsioon näitab maaparandusühistu esindajate nägemust ideaalolukorrast.

Maaparandusühistu esindajad hindasid meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju põllumajandustootjate kui ka metsa kasvatamise majanduslikule konkurentsivõimele enamjaolt väga oluliseks. Väiksemat mõju täheldati metsa kasvatamise majandlikule konkurentsivõimele ning kolme maaparandusühingu esindaja hinnangul mõju üldse puudub. Seevastu 30% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest hindasid meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju majanduslikule konkurentsivõimele piisavaks ning 14% liikmetest hindasid mõju väga oluliseks. Võttes aluseks maaparandustoetust maa kui tootmisressursi parendamise võimalust, siis tuleb võrrelda osatähtsust. Kuna toetust saanud maaparandussüsteemide pindala moodustab 14% vastavate põllumajandustootjate kogu toetusõiguslikust kultuuride kasvupinnast ning kultuuride lõikes on küllaltki võrdne heintaimede (44,2%) ja muude viljelevate kultuuride (55,8%) jaotus, siis saab mõju lugeda piisavaks. Siinkohal juhime tähelepanu, et käesolevas uuringus ei fookuseeritud analüüsi maakasutuse muutuse, mullastiku, maaparandustegevuste ja agronoomiliste aspektide koosmõjust tuleneva põllumajandusliku efektiivsuse ning maaparanduse kaasaegsuse analüüsimisele. Nimetatud teemad on siiski olulised, kuna põllumajandustootmise konkurentsivõime tagamiseks tuleb suurendada saagikust, mille aluseks saab olla eelkõige kaasaegne maaparanduslik lähenemine. Antud teemad on ulatuslikud ja nõuavad täiendavat analüüsimist.

Täpsema ülevaate saamiseks maaparandussüsteemi ja sellega seotud toetusaluse põllumajandusliku maa pinna kohta kasutati maaparandussüsteemide ja põllumajandustoetuste andmebaasi ning MapInfo formaadis kaardikihte 2009. a seisuga. Analüüsi tulemuste alusel saame järeldada, et uuringule vastasid maaparandusühistute liikmed, kelle majanduslik tegevus sõltub rohkem maaparandussüsteemi toimimisest. Analüüsides ettevõtjate taimekasvatusest tulenevat maakasutust, siis maaparandustoetusest kasusaajate kogu toetusõiguslik maakasutus on jaotunud põhiliselt kolme kultuuri vahel, milleks on heintaimed (44,5%, põhiliselt kõrrelised), teravili (39,7%) ja tehnilised kultuurid (11,3%, põhiliselt raps). Kultuuride ja maakasutuse seos kandub üle ka maaparandussüsteemiga seotud maale. Samas tuleb rõhutada, et ainult 14% toetusõiguslikust kultuuride kasvupinnast ja 20% massiivipindade alusel asub maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu mõjupiirkonnas oleval põllumassiivil.

Küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest 54% hindasid ühistu tegevust ja arengut heaks, samas 7% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmeid hindasid ühistu tegevust ja arengut väga halvaks. Vajalik omafinantseering maaparandustööde teostamisel kaeti peamiselt liikmete osamaksudest kogutud vahenditest. Liikmele tekkivat maksukoormust, mille kaudu ühistu tagas omafinantseeringu finantseerimise ja majandamise, hindas suurem osa küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest rahuldavaks.

Investeeringuobjektid, mis asuvad valimisse sattunud maaparandusühistu liikmete maal ning millele on ühistu perioodil 2008–2010 meetmest 1.8 toetust saanud, on 66% liikmete hinnangul investeering täies ulatuses või osaliselt tehtud. Ühistu esindaja hinnangul oli investeering täies ulatuses teostatud 48,1% ja osaliselt teostatud 51,9% küsitlusele vastanute hinnangul. Samuti esines 51,9% küsitlusele vastanud ühistu esindajal investeeringu teostamisel takistusi või probleeme. Probleemid või takistused, mis investeeringu teostamisel tekkisid, olid peamiselt seotud finantsressursside kättesaadavusega, teadmiste/oskuste puudumisega, inimressursi puudumisega, reeglite muutmisega.

Vaadeldes ankeetküsitlusele vastanud maaparandusühistu esindajate ja liikmete hinnanguid teostatud tegevuste elluviimise tõenäosusele ilma meetme 1.8 ja ühistulise tegevuse abita, võib öelda, et maaparandusühistu liikmed on iseseisva maaparandustegevuse suhtes positiivsemalt meelestatud. Ühistulise koostöö tegemisel ja investeringute elluviimisel on peamisteks probleemideks ühistu liikmete vähene huvi koostööks ja kokkulepete saavutamine nii tegevuste kui ka finantseerimisküsimuste osas. Investeringute teostamisel ilmnes probleeme 21% küsitlusele vastanud maaparandusühistu liikmetest. Peamised probleemid olid seotud finantseerimisega, tööde teostaja leidmisega ja suure ajavahemikuga taotluse ja tegeliku investeeringu vahel. Kokkuvõtvalt saab öelda, et MAK meede 1.8 vastab enamjaolt ühistu ja liikmete soovidele, ootustele ja vajadustele.

Uuringu tulemuste alusel tuleks pöörata tähelepanu järgmistele aspektidele:

- Maaparandusühistu liikmeks olevate maaomanike ja reaalselt tootmiseks maad kasutavate omanike osatähtsuses on äärmiselt suur erinevus. Maaparandusühistu juhtimise ja investeringute elluviimisest on huvitatud eelkõige tootmiseks maad kasutavad maaomanikud ja rentnikud. Valdavalt on tegemist äriühingutest ettevõtjatega ja suuremate põllumajandustootjatega. Asjaolust tulenevalt peab MAK meetme 1.8 rakendamisel arvestama enam huvitatud ja vähemhuvitatud osapooltega. Meetme 1.8 rakendamisel tuleb tähelepanu pöörata maad tootmiseks kasutavate ettevõtjate arvu ja maaparandussüsteemi pindala optimaalsele suhtele. Lisaks on meetme eesmärkidest tulenevalt oluline jälgida põllumajandusmaa pindala suurust ettevõtja kogupinna ning kasutusotstarve suhtes enne ning pärast maaparandustegevust. Sellisel juhul on võimalik saavutada parim tulemus põllumajandusliku konkurentsivõime suurendamiseks.
- Maaparandusühistu juhatuse ja liikmete vahel toimivad küllaltki tavalised infovahetuse kanalid ja arenguruumi on nii informeerituse laiendamise kui ka kaasaegsemate kanalite kasutusele võtmise osas;
- Peamised probleemid maaparandusühistu asutamisel puudutavad koostöö leidmist avalikes huvides, initsiatiivi vähesust ja kohustuslike liikmete vähest huvi koostööks. MAK meetme 1.8 on positiivne mõju koostöö saavutamisele, mis samal ajal on negatiivne usaldusel ja majanduslikul tulemil põhineva ühistulise tegevuse tagamiseks.
- Maaparandusühistu esindajate hinnangul on maaparandusühistu alustamise ja tegutsemise seisukohalt kõige olulisem optimaalne pindala suurus, mitme maaparandussüsteemi hõlmamine majandamise osas ja optimaalne liikmete arv kokkulepete saavutamiseks. Vastuste kombinatsioon näitab maaparandusühistu esindajate nägemust ideaalolukorrast. Sellest lähtuvalt tuleb kaaluda hoolikalt meetme 1.8 rakendamise kriteeriume, mis tagaksid normaalse ühistulise koostöövõimaluse või siis individuaalse toetuse taotlemise.

Kokkuvõtvalt on MAK meetme 1.8 toel saadud maaparanduslik kasu liikmeskonna põllu- või metsamajanduslikule tegevusele eelkõige maa aktiivse kasutamise võimaluse tagamisega olemas. Toetusega teostatud objektid aitavad maaparandusühistu esindajate hinnangul vältida või vähendada kahjusid ettevõttes. Maa kasutusele võtmisega seotud objektid on aidanud või aitavad tulevikus tõsta tootmise produktiivsust ning seeläbi ka sissetulekut. Samuti on toetus aidanud või aitab tulevikus parandada majandustulemusi.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Maaparandusseadus [<https://www.riigiteataja.ee/akt/13238320?leiaKehtiv>] (13.10.2011)
2. Eesti maaelu arengukava 2007-2013. Põllumajandusministeerium, 2011, 442 lk. [http://www.agri.ee/public/juurkataloog/MAAELU/MAK/MAK_muudatused2011/MAK_2007-2013_kehtiv.pdf] (13.10.2011)
3. **Tõnismäe, M.** Maaparandussüsteemid tuleb korras hoida. – Maamajandus, 2011, nr. 8, lk 12-13. (13.10.2011)
4. Maaparandusühistud maakonniti. Maaparandusühistud. Valdkonnad. Põllumajandusamet. [<http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=355&sub2=415>] (13.10.2011)

LISA 1

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences

Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences

www.emu.ee

Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond

Lugupeetud ühistu esindaja!

Põllumajandusministeeriumi korraldusel uurib Eesti Maaülikool Eesti maaelu arengukava 2007-2013 (MAK) meetme 1.8 Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri toetuse mõju läbi maaparandusühistute liikmeskonnale. Uuring annab ülevaade teguritest, mis maaparandusühistu juhatuse ja liikmete hinnangul kõige enam pärsivad ühistegevust ja sellega kaasnevat MAK meetmest 1.8 toetuse taotlemist. Uurime ka meetme asjakohasust, ulatuse piisavust ja kasulikkust maaomanikele. Teie kontaktandmed saime Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametist. Küsitluse on anonüümne ning tulemusi kasutatakse üksnes üldistatud kujul ning ei seostata Teie nimega.

Palume Teil leida aeg küsimustikule vastamiseks ja saata see **hiljemalt 18. märts 2011. a.**

Hinnangute andmisel palun tuginege oma kogemustele MAK meetme 1.8 Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri toetuse kasutamisel, mille olete saanud aastatel 2008-2010. Tärniga küsimustele vastamine on kohustuslik. Neile vastamata jätmise korral ei ole võimalik küsimustikku ära saata. Mõne küsimuse juures saab valida mitu vastusevarianti korraga. Palun vastake täpselt. Küsimustikule vastamine võtab aega 30-45 minutit. Meeldivat küsimustiku täitmist!

Majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond

Eesti Maaülikool

Küsimuste korral võtke palun ühendust: Mati Mõtte,

mati.motte@emu.ee, tel 731 3016

KÜSIMUSTIK

Maaparanduslikku ühistegevust puudutavad küsimused

1. Palun märkige ühistu asutaja(d). Võib märkida mitu vastusevarianti.

- Eraisik(ud);
- Kohalik omavalitsus;
- Äriühing(ud) kui põllumajandustootjad;
- Äriühing(ud) kui metsa majandaja(d)/metsandussaaduste töötleja(d);
- Äriühingud, kelle hulgas oli nii põllumajandustootja kui ka metsa majandaja/metsandussaaduste töötleja;
- Mittetulundusühing;

2. Palun hinnake probleeme, mis esinesid ühistu asutamisel?

	5-väga oluline...1- üldse mitte oluline; 0- ei oska öelda					
a. Vähene teadmine ja oskused organisatsiooni loomise osas	5	4	3	2	1	0
b. Asutamisdokumentide vormistamine	5	4	3	2	1	0
c. Seaduste mittetundmine, sh maaparandusseadus	5	4	3	2	1	0
d. Maaparandussüsteemi moodustamise loogikast mitteamusaamine, sh ühistu piirkonna määratlemine	5	4	3	2	1	0
e. Juhatuse valimine	5	4	3	2	1	0
f. Avalikes huvides koostöö leidmise probleemid	5	4	3	2	1	0
g. Vähene teadmine ja oskused organisatsiooni loomise osas	5	4	3	2	1	0
h. Ettevõtlushuvides koostöö leidmise probleemid;	5	4	3	2	1	0
i. Kohustuslike liikmete vähene huvi koostöök, ühistu loomise vajaduse selgitamine;	5	4	3	2	1	0
j. Initsiatiivi vähesus;	5	4	3	2	1	0
k. Ühiste eesmärkide vähesus ja nende leidmine;	5	4	3	2	1	0
l. Erinevate eesmärkide paljus ja vastandumine;	5	4	3	2	1	0
m. Informatsiooni vahetus, sh liikmete kontaktandmete saamine;	5	4	3	2	1	0
n. PMA-st tegevuspiirkonna kaardi ja õiendi hankimine reguleeriva võrgu ning ühisveevoolu andmete kohta;	5	4	3	2	1	0

Asutamisel esines muu probleem, palun kirjutage.....

.....

3. Palun hinnake ühistu alustamise ja tegutsemise seisukohalt järgmiseid väiteid olulisuse alusel

	5-väga oluline (vajalik)...1- üldse mitte oluline (vajalik)				
a. Võimalikult suur liikmete arv	5	4	3	2	1
b. Võimalikult väike liikmete arv	5	4	3	2	1
c. Mitme maaparandussüsteemi hõlmamine	5	4	3	2	1
d. Maaparandussüsteemi(de) pindala suurus	5	4	3	2	1
e. Maaomanike tegutsemisvorm (füüsilised isikud, ettevõtjad, mittetulundusühingud)	5	4	3	2	1

4. Palun hinnake käesoleva ja järgmise kolme aasta võimalikke ühise tegutsemise vajadusi ning eesmärgi.

	5-väga oluline...1 üldse mitte oluline				
a. Tagada maaparandussüsteemi ehitiste hooldamine olulises mahus;	5	4	3	2	1
b. Tagada maaparandussüsteemi ehitiste uuendamine olulises mahus;	5	4	3	2	1
c. Tagada maaparandussüsteemi ehitiste rekonstrueerimine olulises mahus;	5	4	3	2	1
d. Tagada uue maaparandussüsteemi ehitamine;	5	4	3	2	1
e. Tagada maaparandussüsteemil olevate keskkonnaehitiste hooldamine, uuendamine või rekonstrueerimine;	5	4	3	2	1
f. Tagada uute keskkonnaehitiste ehitamine maaparandussüsteemile;	5	4	3	2	1
g. Valmisolek investeeringutoetuse taotlemiseks meetmest 1.8	5	4	3	2	1
h. Tagada võimalus ühiselt teostada kuivendus- ja niisutussüsteemiga seonduvaid töid (reaalselt teostamise vajadust hetkel ei näe);	5	4	3	2	1
i. Tagada võimalus ühiselt arendada kuivendus- ja niisutussüsteemiga seonduvaid planeeringuid ning avaldada arvamust seaduste osas;	5	4	3	2	1
j. Arendada ühistulisi teenuseid ja muud ühistegevust (sh väljaspool maaparandusvaldkonda; nt maastikehooldus põllumajandusvaldkonnas)	5	4	3	2	1

5. Palun hinnake organisatsiooni juhatuse ja liikmete vahelise infovahetuse kanaleid?

	5-väga oluline...1 üldse mitte oluline; 0- ei oska öelda					
a. Suusõnaline individuaalsete kohtumiste kaudu toimiv suhtlus	5	4	3	2	1	0
b. Telefoni abil	5	4	3	2	1	0
c. E-posti abil	5	4	3	2	1	0
d. Paberkanalil postiga	5	4	3	2	1	0
e. Internetis oleva kodulehe abil	5	4	3	2	1	0
f. Kohalike kuulutuste abil (seinaleht, teated kaupluses/postkontoris/vallamajas, ajaleht jne)	5	4	3	2	1	0
g. Koosolekute korraldamise abil	5	4	3	2	1	0

Muu. Palun kirjutage. .....

6. Palun andke kokkuvõttev hinnang infovahetusele juhatuse ja liikmeskonna vahel

5 Väga hea	3 Piisav	1 Väga halb
4 Küllaltki hea	2 Küllaltki halb	0 Ei oska öelda

7. Kuidas toimub ühistu majandamine? Palun märkige järgnevate valdkondade osatähtsus protsentides, **saades summaks 100%.**

- a. Maaparandushoiukulude aastamaks (Maaparandusseaduse § 61 alusel); .....
- b. sh riigimaa esindaja aastamaks .....
- c. Osamaks vastavalt Maaparandusseaduse § 60 alusel .....
- d. sh riigimaa esindaja osamaks .....
- e. Muu igakuine või aasta kohta kogutav liikmemaks .....
- f. Otsetoetus kohaliku omavalitsuse eelarvest .....
- g. MAK 2007-2013 investeringutoetus .....
- h. Erinevad toetused läbi muude fondide (KIK, SA Erametsakeskuse toetused, jm) .....
- i. Väljaannete müük .....
- j. Teenuse pakkumine .....
- k. Muud. Palun kirjutage .....

8. Palun andke oma hinnang, kui suures osas motiveerib Teie ühistulist tegevust riiklike (eelkõige MAK investeringutoetus) toetuste saamise võimalus?

5 Väga oluliselt (täielikult)	3 Vähe	1 Üldsegi mitte
4 Küllaltki oluliselt	2 Väga vähe	0 Ei oska öelda

9. Kuidas Te hindate ühistu tulevikuväljavaateid ja arengut järgmise kolme aasta jooksul

5 Väga hea	3 Ei hea ega halb	1 Väga halb
4 Küllaltki hea	2 Küllaltki halb	0 Ei oska öelda

10. Millistest teguritest Teie arvates võib ühistu tulevikuväljavaade ja areng eelkõige sõltuda?

.....

.....

11. Kas näete vajadust ühistu tegevuspiirkonna ja liikmeskonna muutuste ellukutsumiseks järgmise kolme aasta jooksul ?

a. JAH   b. EI

Juhul kui vastasite „JAH“, kas planeerite mõnda järgmistest tegevustest:

- a. ühineda teise ühistuga;
- b. jaguneda olemasoleva ühistuga;
- c. suurendada vabatahtlikku liikmeskonda;
- d. lõpetada ühistu tegevus;

Kui valisite vastusevariandi d, siis palun märkige lõpetamise võimalik põhjus:

.....

.....

.....

	Unlabeled	Relabeled	Elution
--	-----------	-----------	---------

5 Täielikult   3 Vähe   1 Üldsegi mitte piisavad

4 Osaliselt   2 Väga vähe   0 Ei oska öelda

1. Lühike (vähem kui 1 tundi)   2. Pikk (vähemalt 2 tundi)

3. Ei ole teada

.....

a. Investeering on täies ulatuses teostatud;

b. Investeering on osaliselt teostatud;

c. Investeeringuga on alustatud;

d. Investeeringuga ei ole alustatud; →**KÜSIMUS 22**

e. Investeering jääb tõenäoliselt tegemata Miks? *Palun kirjutage*

.....

.....

15. Kas investeeringute teostamisel ilmnes või on ilmnunud takistusi või probleeme?

a. Jah Missuguseid? Palun kirjutage

b. Ei

16. Kuidas ühistu kattis investeeringutoetuse saamiseks vajaliku omafinantseeringu?

- a.** Maaparandushoiukuludeks kogutud vahendid;
- b.** Liikmete osamaksudest kogutud vahendid;
- c.** Täiendavalt kokkulepitud liikmete sihtotstarbeline maks;
- d.** Pangalaen;
- e.** Muu laen;
- f.** Maaelu Edendamise Sihtasutuse poolt pakutav sildfinantseerimine;
- g.** Tagastamatu abi fond;
- h.** Ühistu teenuste kogutud oma rahalistest vahenditest;
- i.** Muu. Palun täpsustage .....

17. Palun hinnake meetme 1.8 toel saadud maaparanduslikku kasu liikmeskonna põllu- või metsamajanduslikule tegevusele? Palun märkige maksimaalselt kolm olulisemat hinnangut.

- a.** Toetus on aidanud aktiivsemalt kasutusele võtta olulise osa äriühingute omandis olevast põllumajandusmaast või loonud võimaluse metsa majandamiseks;
- b.** Toetus on aidanud aktiivsemalt kasutusele võtta olulise osa füüsilise isiku omandis olevast põllumajandusmaast või loonud võimaluse metsa majandamiseks;
- c.** Toetus on aidanud teha olulisi struktuurseid maakasutuse muudatusi äriühingu omandis olevate maade osas;
- d.** Toetus on aidanud teha olulisi struktuurseid maakasutuse muudatusi füüsilise isiku omandis olevate maade osas;
- e.** Toetus on aidanud parandada ettevõtja majandustulemusi (täiendav müügitulu, kasum);
- f.** Toetusega teostatud objektid on aidanud tõsta ettevõtte kasvatavate kultuuride saagikust/ tootlikkust ning seeläbi ka sissetulekut;
- g.** Toetusega teostatud objektid on aidanud vähendada kulusid ettevõttes;
- h.** Toetusega teostatud objektid aitavad vältida riske või vähendada kahjusid ettevõttes;
- i.** Toetusega teostatud objektid on aidanud parandada ettevõtte tulevikuperspektiive;
- j.** Toetusega teostatud objektid võimaldavad võtta kasutusele uut tehnikat või tehnoloogiat;
- k.** Toetusega teostatud objektid võimaldavad laiendada ettevõtet, sh olulises mahu kasutusele võtta kasutusest väljas olnud maaressurssi;
- l.** Toetusega teostatud objektid ei anna olulist majanduslikku kasu;
- m.** Muu. Palun täpsustage .....

18. Kuidas Te hindate meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju põllumajandustootjate majanduslikule konkurentsivõimele Teie ühistu tegevuspiirkonnas?

5 Väga oluline mõju

3 Märgatav mõju

1 Mõju ei ole

4 Küllaltki oluline mõju   2 Vähene mõju   0 Ei oska öelda

19. Kuidas Te hindate meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju metsa kasvatamise majanduslikule konkurentsivõimele Teie ühistu tegevuspiirkonnas?

5 Väga oluline mõju   3 Märgatav mõju   1 Mõju ei ole
4 Küllaltki oluline mõju   2 Vähene mõju   0 Ei oska öelda

20. Kui tõenäoline on, et tegevus(ed), mida meetme 1.8 abiga teostasite, oleks viidud ellu ka ilma meetme 1.8 toetuseta?

5 Väga tõenäoline   3 Pigem tõenäoline   1 Üldse mitte tõenäoline
4 Küllaltki tõenäoline   2 Vähe tõenäoline   0 Ei oska öelda

21. Kui tõenäoline on, et oleksite viinud projekti ellu samas mahus ilma meetme 1.8 toetuseta?

5 Väga tõenäoline   3 Pigem tõenäoline   1 Üldse mitte tõenäoline
4 Küllaltki tõenäoline   2 Vähe tõenäoline   0 Ei oska öelda

22. Kas meede 1.8 vastab ühistu ja liikmete soovidele, ootustele ja vajadustele?

5 Täielikult   3 Vähe   1 Üldsegi mitte
4 Osaliselt   2 Väga vähe   0 Ei oska öelda

Juhul kui vastasite 1 (üldse mitte) või 2 (väga vähe), siis palun põhjendage oma vastust:

.....
.....
.....
.....

Üldised maaparandust ja organisatsiooni puudutavad küsimused

23. Kas Te olete ühistuga saanud 2000. aastatel ka muudest programmidest toetusi? Võib märkida mitu vastusevarianti.

- a. SAPARD programmi 2000-2003 meetme 4 toetus;
- b. Riiklik arengukava 2004-2006 (RAK meede 3.4) toetus;
- c. Maaparanduse hooldustoetus (siseriiklik);
- d. SA Erametsakeskuse toetus;
- e. Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) toetus;
- f. Muu. Palun kirjutage programmi nimetus .....

24. Kas Te olete ühistu liikmeskonna maadel perioodil 2007-2010 teinud ilma meetme 1.8 toetuseta maaparanduslikke investeeringuid?

- a. JAH
- b. EI

Kui vastus on "JAH", siis palun märkige, milliseid töid ja missuguses mahus teostasite.

Tööde nimetused ja mahud (ha, m vm ühik):

.....
.....

Investeeringute summa kokku ..... eurot;

25. Kui suur osa Teie liikmeskonna põllumajanduslikust maast vajaks järgmise viie aasta jooksul maaparanduslikke investeeringuid. Palun märkige osakaal liikmeskonna maadest %-des ja hektarites.

.....% põllumaadest, kokku .....ha
.....% metsamaadest, kokku .....ha

26. Kui Teil on ettepanekuid MAK meetme 1.8 toetustingimuste muutmise või parandamise kohta, siis palun kirjutage need:.....
.....

27. Palun märkige oma maaparandusühistu asutamisaasta.

.....

28. Mitut maaparandussüsteemi hõlmab ühistu tegevuspiirkond?

- a. ühte;
- b. kaks kuni kolm;
- c. neli kuni viis;
- d. kuus ja rohkem.

29. Kui suur on teie ühistu tegevuspiirkond? Palun märkige

- a. reguleeriva võrgu pindala ..... ha;
- b. ühiseesvoolu pikkus .....m;

30. Palun märkige ühistu liikmete arv .....

31. Kas olete saanud maaparandusosalast nõuannet mõnelt järgnevalt isikult?

- a. Maaparandusvaldkonna nõustajad;
- b. Metsanõustajad;
- c. Põllumajandusamet (endine maaparandusbüroo);
- d. Projekteerijad;
- e. Muu.....
- f. Ei ole saanud kõrvalist abi ja nõuannet;

32. Milliseid maaparandusalasid ja muid maa infrastruktuuri arendavaid tegevusi on vaja tulevikus riiklikult toetada?

.....

33. Kuidas hindate toetuse abil teostatud omanikujärelevalve tegevust ja tulemuslikkust?

5 Väga hea	3 Piisav	1 Väga halb
4 Küllaltki hea	2 Halb	0 Ei oska öelda

34. Kuidas hindate koostööd riigiesindajaga, kui Teie ühistus on riigimaa esindaja olemas?

5 Väga hea	3 Ei hea ega halb	1 Väga halb
4 Küllaltki hea	2 Halb	0 Ei oska öelda

35. Millises maakonnas Teie ühistu peamiselt tegutseb? Palun valige üks maakond.

- a. Harjumaa

- b. Hiiumaa
- c. Ida-Virumaa
- d. Jõgevamaa
- e. Järvamaa
- f. Läänemaa
- g. Lääne-Virumaa
- h. Põlvamaa
- i. Pärnumaa
- j. Raplamaa
- k. Saaremaa
- l. Tartumaa
- m. Valgamaa
- n. Viljandimaa
- o. Võrumaa

36. Palun märkige oma ametikoht

- b. Juhataja, juhatuse liige;
- c. Raamatupidaja;
- d. Spetsialist;
- e. Tegevjuht, projektijuht;
- f. Muu. Palun täpsustage.....

37. Kui Teil tekkis küsimustikku täites ettepanekuid või kommentaare küsimustikus käsitletud teemade lõikes, siis me oleme tänulikud, kui Te need meile kirjutate.

.....

.....

Suur tänu vastamise eest!

LISA 2

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Eesti Maaülikool

Estonian University of Life Sciences

Majandus- ja sotsiaalinstituut

Institute of Economics and Social Sciences

www.emu.ee

Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond

Lugupeetud ühistu liige!

Põllumajandusministeeriumi korraldusel uurib Eesti Maaülikool Eesti maaelu arengukava 2007-2013 (MAK) meetme 1.8 Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri toetuse mõju läbi maaparandusühistute liikmeskonnale. Uuring annab ülevaade teguritest, mis maaparandusühistu juhatuse ja liikmete hinnangul kõige enam pärsivad ühistegevust ja sellega kaasnevat MAK meetmest 1.8 toetuse taotlemist. Uurime ka meetme asjakohasust, ulatuse piisavust ja kasulikkust tuginedes Teie poolt esitatud andmetele. Teie kontaktandmed saime Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametist. Küsitlus on anonüümne ning tulemusi kasutatakse üksnes üldistatud kujul ning ei seostata Teie nimega.

Palume Teil leida aeg küsimustikule vastamiseks ja saata see **hiljemalt 18. märts 2011. a.**

Hinnangute andmisel palun tuginege oma kogemustele MAK meetme 1.8 Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri toetuse kasutamisel, mille olete saanud aastatel 2008-2010. Tärniga küsimustele vastamine on kohustuslik. Neile vastamata jätmise korral ei ole võimalik küsimustikku ära saata. Mõne küsimuse juures saab valida mitu vastusevarianti korraga. Palun vastake täpselt. Küsimustikule vastamine võtab aega ligikaudu pool tundi. Meeldivat küsimustiku täitmist!

Majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond

Eesti Maaülikool

Küsimuste korral võtke palun ühendust: Mati Mõtte,

mati.motte@emu.ee, tel 731 3016

KÜSIMUSTIK

Maaparanduslikku ühistegevust puudutavad küsimused

1. Kas Teie hinnangul on ühistu liikmeskonna suurus piisav ühiste huvide kaitsmiseks ning eesmärkide elluviimiseks?

a. JAH

b. EI Palun põhjendage vastust

.....

.....

.....

2. Palun hinnake organisatsiooni juhatuse ja liikmete vahelise infovahetuse kanaleid?

	5-väga oluline...1- üldse mitte oluline; 0- ei oska öelda					
a. Suusõnaline individuaalsete kohtumiste kaudu toimiv suhtlus	5	4	3	2	1	0
b. Telefoni abil	5	4	3	2	1	0
c. E-posti abil	5	4	3	2	1	0
d. Paberkanalil postiga	5	4	3	2	1	0
e. Internetis oleva kodulehe abil	5	4	3	2	1	0
f. Kohalike kuulutuste abil (seinaleht, teated kaupluses/postkontoris/vallamajas, ajaleht jne)	5	4	3	2	1	0
g. Koosolekute korraldamise abil	5	4	3	2	1	0

3. Palun andke kokkuvõttev hinnang infovahetusele juhatuse ja liikmete vahel

5 Väga hea

3 Piisav

1 Väga halb

4 Küllaltki hea

2 Küllaltki halb

0 Ei oska öelda

4. Palun andke oma hinnang kui suures osas ühistu tegevust, mille liige te olete, motiveerib riiklike (eelkõige Euroopa Liidu investeeringutoetus) toetuste saamise võimalus?

5 Väga oluliselt (täielikult)

3 Vähe

1 Üldsegi mitte

4 Küllaltki oluliselt

2 Väga vähe

0 Ei oska öelda

5. Milliseid probleeme on Teie arvates esinenud või esineb ühistulise koostöö tegemisel ja investeeringute elluviimisel? Palun valida kuni kolm olulisemat probleemi.

- Vähene teadmine ja oskused organisatsiooni juhtimise osas;
- Seaduste mittetundmine, sh maaparandusseadus;
- Dokumentide vormistamine;
- Kokkulepete saavutamine tegevuste osas;
- Kokkulepete saavutamine finantseerimisküsimuste osas;
- Ettevõtlushuvides koostöö leidmise probleemid;
- Ühistu liikmete vähene huvi koostöök;
- Initsiatiivi vähesus;
- Ühiste eesmärkide vähesus ja nende leidmine;
- Erinevate eesmärkide paljus ja vastandumine;
- Informatsiooni vahetus;
- Muu. Palun kirjutage. ....

6. Palun hinnake käesoleva ja järgmise kolme aasta võimalikke koostöö tegevusi Teie kui liikme vajadustest lähtuvalt.

	5-väga oluline...1- üldse mitte oluline				
a. Tagada maaparandussüsteemi ehitiste hooldamine olulises mahus;	5	4	3	2	1
b. Tagada maaparandussüsteemi ehitiste uuendamine olulises mahus;	5	4	3	2	1
c. Tagada maaparandussüsteemi ehitiste rekonstrueerimine olulises mahus;	5	4	3	2	1

d. Tagada uue maaparandussüsteemi ehitamine;	5	4	3	2	1
e. Tagada maaparandussüsteemil olevate keskkonnaehitiste hooldamine, uuendamine või rekonstrueerimine;	5	4	3	2	1
f. Tagada uute keskkonnaehitiste ehitamine maaparandussüsteemile;	5	4	3	2	1
g. Valmisolek investeeringutoetuse taotlemiseks meetmest 1.8	5	4	3	2	1
h. Tagada võimalus ühiselt teostada kuivendus- ja niisutussüsteemiga seonduvaid töid (reaalselt teostamise vajadust hetkel ei näe);	5	4	3	2	1
i. Tagada võimalus ühiselt arendada kuivendus- ja niisutussüsteemiga seonduvaid planeeringuid ning avaldada arvamust seaduste osas;	5	4	3	2	1
j. Arendada ühistulisi teenuseid ja muud ühistegevust (sh väljaspool maaparandusvaldkonda; nt maastikehooldus põllumajandusvaldkonnas)	5	4	3	2	1

7. Palun andke oma hinnang kuivõrd olete rahul ühistu tegevuse ja arengutega

5 Väga hea   3 Ei hea ega halb   1 Väga halb
4 Küllaltki hea   2 Küllaltki halb   0 Ei oska öelda

MAK meetme 1.8 kohta käivad küsimused

8. Kas meetme 1.8 raames kehtestatud toetuse piirsummad ühistutele on piisavad? Juhul kui vastus on negatiivne, siis märkige soovituslikud summad.

5 Täielikult   3 Vähe   1 Üldsegi mitte piisavad
4 Osaliselt   2 Väga vähe   0 Ei oska öelda

Juhul kui vastasite 1 (üldse mitte piisav) või 2 (väga vähe), siis palun märkige Teie arvates soovituslikud toetuse piirsummad:

.....
.....
.....

9. Missuguses teostamise järgus on peamised investeeringu objektid Teie maal, millele ühistu perioodil 2008–2010 meetmest 1.8 toetust sai?

- a. Investeering on täies ulatuses tehtud;
- b. Investeering on osaliselt tehtud;
- c. Investeeringuga on alustatud;
- d. Investeeringuga ei ole alustatud; →**KÜSIMUS 17**
- e. Investeering jääb tõenäoliselt tegemata   Miks? Palun

kirjutage.....→**KÜSIMUS 17**

10. Kas investeeringute teostamisel ilmnes või on ilmnenud takistusi või probleeme?

a. JAH Missuguseid? Palun kirjutage

.....
.....
.....

b. EI

11. Kuidas ühistu kattis investeeringutoetuse saamiseks vajaliku omafinantseeringu?

- a. Maaparandushoiukuludeks kogutud vahendid;
- b. Liikmete osamaksudest kogutud vahendid;
- c. Täiendavalt kokkulepitud liikmete sihtotstarbeline maks;
- d. Pangalaen
- e. Muu laen
- f. Maaelu Edendamise Sihtasutuse poolt pakutav sildfinantseerimine
- g. Tagastamatu abi fond
- h. Ühistu teenustega kogutud rahalistest vahenditest;
- i. Muu. Palun kirjutage

12. Palun andke oma hinnang Teile tekkiva maksukoormuse kohta, mille kaudu ühistu tagab omafinantseeringu investeeringute finantseerimisel ja majandamisel?

5 Kohustuste täitmine on väga lihtne	3 Kohustuste täitmine on rahuldav	1 Kohustuste täitmine on väga raske
4 Kohustuste täitmine lihtne	2 Kohustuste täitmine on raske	0 Ei oska öelda

13. Kui tõenäoline on, et tegevus(ed), mida meetme 1.8 abiga teostasite, oleks viidud ellu ka ilma meetme 1.8 toetuseta?

5 Väga oluliselt (täielikult)	3 Vähe	1 Üldsegi mitte
4 Küllaltki oluliselt	2 Väga vähe	0 Ei oska öelda

14. Kui tõenäoline on, et tegevus(ed), mida meetme 1.8 abiga teostasite, oleksite viinud ellu ilma ühistulise tegevusega (nõ iseseisvalt)?

5 Väga oluliselt (täielikult)	3 Vähe	1 Üldsegi mitte
4 Küllaltki oluliselt	2 Väga vähe	0 Ei oska öelda

15. Palun hinnake meetme 1.8 toel saadud maaparanduslikku kasu oma põllu- või metsamajanduslikule tegevusele? Palun märkige maksimaalselt kolm olulisemat hinnangut.

- a. Toetus on aidanud või aitab aktiivsemalt kasutusele võtta olulise osa põllumajanduslikust maast või loonud võimaluse metsa majandamiseks;
- b. Toetus on aidanud või aitab teha olulisi struktuurseid maakasutuse muudatusi põllumaa või metsamaa ressursi osas;
- c. Toetus on aidanud või aitab parandada majandustulemusi (suurendada kasumit, suurendada rendihinda);
- d. Objektid on aidanud või aitavad tõsta tootmise produktiivsust või tootlikkust ning seeläbi ka sissetulekut;
- e. Objektid on aidanud või aitavad vähendada kulusid tootmisele;
- f. Objektid aitavad vältida riske või vähendada kahjusid;
- g. Objektid on aidanud või aitavad parandada ettevõtte tulevikuperspektiive;
- h. Objektid võimaldavad võtta kasutusele uusi tootmistehnikaid;
- i. Objektid võimaldavad laiendada ettevõtet, sh olulises mahus kasutusele võtta kasutusest väljas olnud maaressurssi;
- j. Objektid ei anna olulist majanduslikku kasu;

k. Muu. Palun täpsustage

.....

16. Kuidas Te hindate meetmest 1.8 toetust saanud objektide kasumlikkust ja mõju majanduslikule konkurentsivõimele?

5 Väga oluline mõju	3 Piisav mõju	1 Mõju ei ole
4 Küllaltki oluline mõju	2 Vähene mõju	0 Ei oska öelda

Üldised maaparandust ja Teid puudutavad küsimused

17. Kui Teil on ettepanekuid MAK meetmes 1.8 muutmise või parandamise kohta, siis palun kirjutage need:.....

.....

18. Palun märkige ühistusse kuulumise põhjus

- a. olen kohustuslik liige;
- b. olen vabatahtlik liige;

19. Palun märkige oma tegevuse tüüp.

- a. Põllumajandustootja (äriühing, FIE);
- b. Metsamajandaja (äriühing, FIE)
- c. Põllumajandussaaduste töötleja (äriühing, FIE);
- d. Metsandussaaduste töötleja (äriühing, FIE);
- e. Füüsilisest isikust maaomanik;
- f. Füüsilisest isikust metsaomanik;

20. Palun märkige maaparandussüsteemil oleva põllumajandusmaa hektarid ja osakaal kogu omandis olevast põllumajandusmaast?

- a. maaparandussüsteemil asuva põllumaa pindala .....ha;
- b. maaparandussüsteemil asuva põllumaa osakaal kasutada olevast kogu põllumaasta.....%

21. Palun märkige maaparandussüsteemil oleva metsamaa hektarid ja osakaal kogu omandis olevast metsamaast?

- a. maaparandussüsteemil asuva metsamaa pindala .....ha;
- b. maaparandussüsteemil asuva metsamaa osakaal kasutada olevast kogu metsamaast.....%

22. Millises maakonnas peamiselt ühistu tegutseb, mille liige Te olete? Palun valige üks maakond.

- a. Harjumaa
- b. Hiiumaa
- c. Ida-Virumaa
- d. Jõgevamaa
- e. Järvamaa
- f. Läänemaa
- g. Lääne-Virumaa
- h. Põlvamaa
- i. Pärnumaa
- j. Raplamaa
- k. Saaremaa
- l. Tartumaa

- m. Valgamaa
- n. Viljandimaa
- o. Võrumaa

23. Kui Teil tekkis küsimustikku täites ettepanekuid või kommentaare küsimustikus käsitletud teemade lõikes, siis me oleme tänulikud, kui Te need siia kirjutate.

.....
.....

Suur tänu vastamise eest!